

EIROPAS KOMISIJA
EIROPAS BIROJS KRĀPŠANAS APKAROŠANAI (OLAF)

Politikas D direktorāts
D.2 nodaļa — Krāpšanas novēršana

Pamatnostādnes attiecībā uz valsts stratēģijām krāpšanas apkarošanai saistībā ar Eiropas strukturālajiem un investīciju fondiem (*ESIF*)

Pamatnostādnes ir izstrādājuši dalībvalstu ekspertu darba grupa, ko vadīja un koordinēja Eiropas Biroja krāpšanas apkarošanai (*OLAF*) Krāpšanas novēršanas, ziņošanas un analīzes nodaļa.

ATRUNA

Šis ir darba dokuments, ko izstrādājuši dalībvalstu ekspertu grupa sadarbībā ar Eiropas Biroju krāpšanas apkarošanai (OLAF). Šis dokuments izstrādāts, lai atvieglotu darbības programmu īstenošanu un veicinātu labas prakses ieviešanu. Šis dokuments dalībvalstīm nav juridiski saistošs, taču tajā ir sniegtas vispārējas pamatnostādnes un ieteikumi, kuri atspoguļo labākās prakses piemērus.

Šīs vispārējās pamatnostādnes neskar valstu tiesību aktus, tās būtu jāinterpretē saistībā ar valstu tiesību aktiem un tās var pielāgot, lai ņemtu vērā valsts tiesisko regulējumu.

Šīs pamatnostādnes neskar Tiesas un Vispārējās tiesas spriedumu un Komisijas lēmumu interpretāciju.

IEVĒROJIET!

Šis dokuments dalībvalstīm nav saistošs, ar to netiek izveidoti ne jauni noteikumi, ne arī pienākumi valstu iestādēm. Tajā ir atspoguļoti labas prakses piemēri, tas ir tikai orientējošs un to nedrīkst izmantot kā juridisku vai normatīvu pamatu, veicot revīziju vai izmeklēšanu.

Kopsavilkums

Šīs pamatnostādnes tika izstrādātas, kopīgi sadarbojoties ekspertiem, kuri pārstāvēja dalībvalstis, Eiropas Biroju krāpšanas apkarošanai (*OLAF*) un Komisijas rīkotājdienestus, kas atbild par Eiropas strukturālajiem un investīciju fondiem (*ESIF*). Šīs darba procedūras mērķis ir pilnveidot valstu iestāžu un Komisijas dienestu sadarbību *COCOLAF*¹ Krāpšanas novēršanas grupas ietvaros, izstrādājot praktiskus norādījumus, kurus dalībvalstis un Komisija var izmantot kā kritēriju, administratīvu rīku, ieteikumus un palīdzību, lai stiprinātu savus krāpšanas apkarošanas pasākumus / stratēģijas.

Tiesiskajā regulējumā 2014.–2020. gadam ir prasīts, lai dalībvalstis izstrādātu krāpšanas apkarošanas pasākumus attiecībā uz ES fondu pārvaldību. Dalībvalstīm ir ieteikts šos krāpšanas apkarošanas pasākumus iekļaut krāpšanas apkarošanas valsts stratēģijā attiecībā uz *ESIF*, lai nodrošinātu viendabīgus un efektīvus paņēmienus, jo īpaši tad, ja šajās valstīs ir decentralizētas organizatoriskās struktūras.

Protams, dalībvalstis drīkst izstrādāt vispārēju krāpšanas apkarošanas valsts stratēģiju attiecībā uz ES un valsts budžeta ieņēmumiem un izdevumiem. *COCOLAF* Krāpšanas novēršanas grupas ietvaros tika pieņemts lēmums vispirms risināt jautājumu par izdevumiem *ESIF* jomā un pašlaik īstenot izmēģinājuma projektu. Tādēļ šie norādījumi attiecas tikai uz minēto jomu.

Darbseminārā, kurā piedalījās astoņu dalībvalstu eksperti, tika uzsvērts, ka ir vajadzīgas pamatnostādnes, kurās būtu izklāstītas galvenās darbības, kas jāveic, izstrādājot krāpšanas apkarošanas valsts stratēģiju attiecībā uz *ESIF*. Šis dokuments ir minēto ekspertu kopdarba rezultāts.

Tajā ir sniegti ieteikumi valstu struktūrām, kuras tiks norīkotas izstrādāt šādu stratēģiju *ESIF* jomā. Dalībvalstīm šis dokuments nav saistošs, taču tas ir izstrādāts, lai valstu iestādēm un lēmumu pieņēmējiem sniegtu šāda uzdevuma izpildei vajadzīgo atbalstu. Darbseminārā tika noteikts, ka ir vajadzīgi šādi galvenie posmi.

1. Tiesiskais regulējums

Tiesiskais regulējums gan valsts, gan ES līmenī ir labi izstrādāts un tiek pastāvīgi uzlabots.

2. Sagatavošanas posms

Šis ir procesa izšķirošais posms. Tajā ir divas galvenās daļas — situācijas diagnosticēšana un krāpšanas riska novērtējums. Pabeidzot šo posmu, būs iespējams noteikt vajadzības un jomas, kurās jāveic uzlabojumi.

¹ Krāpšanas novēršanas koordinēšanas padomdevēja komiteja.

3. Izstrādes posms — mērķu un rādītāju noteikšana

Mērķi būs ceļvedis un atspoguļos dalībvalstu redzējumu cīņā pret krāpšanu. Izmantojot saistītos rādītājus, būs iespējams novērtēt panākto virzību.

4. Rīcības plāna izstrāde

Rīcības plānā ir noteiktas katra mērķa sasniegšanai vajadzīgās darbības, par to izpildi atbildīgais dienests, termiņš un saistītie rādītāji. Plāns būs stratēģijas īstenošanas uzraudzības rīks. Tā izpilde būs stratēģijas efektivitātes novērtēšanas galvenais līdzeklis.

5. Stratēģijas izvērtēšana un atjaunināšana

Stratēģija ir dokuments, kura pilnveide notiek nepārtraukti un kurš būtu jāpiemēro bez jebkādiem laika ierobežojumiem. Tādēļ šis dokuments ir jāvērtē un attiecīgi jāatjaunina.

Šo pamatnostādņu pielikumā ir sniegta attiecībā uz *ESIF* īstenojamās krāpšanas apkarošanas valsts stratēģijas veidne. Šīs veidnes izmantošana nav obligāta, veidne pēc savas būtības drīzāk ir aprakstoša, lai dalībvalstis pēc iespējas brīvāk varētu izvērst dokumentu saskaņā ar savu tiesisko sistēmu, administratīvo struktūru un vispārējiem apstākļiem.

Pielikumā ir iekļauta arī shēma, kurā attēlots īss visa procesa pārskats.

Saturs

Ievads	7
1. Tiesiskais regulējums	10
2. Sagatavošanas posms	12
2.1. Metodika	12
2.2. Priekšstats par pašreizējo situāciju saistībā ar krāpšanas apkarošanas pasākumiem	14
2.2.1. Kā?	15
2.2.2. Kas un kādēļ ir jāpārbauda?	15
2.3. Krāpšanas riska novērtējums	19
2.3.1. Krāpšanas riska novērtēšanas galvenie elementi	19
2.3.2. Kāda metodika būtu jāizmanto krāpšanas riska novērtēšanai?	20
2.3.3. Labas metodikas minimālās prasības	20
2.3.4. Krāpšanas riska novērtēšanas rīki	22
3. Izstrādes posms — krāpšanas apkarošanas valsts stratēģijas mērķu izvirzīšana un īstenošanas rezultātu mērīšanas rādītāju noteikšana	24
3.1. Mērķu izvirzīšana	24
3.1.1. Mērķu raksturlielumi	24
3.1.2. Stratēģijas aptvertais laikposms	25
3.2. Rādītāju noteikšana	25
4. Rīcības plāna sagatavošana	27
5. Stratēģijas izvērtēšana un atjaunināšana	29
Pielikumi 30	
1. pielikums. Krāpšanas apkarošanas valsts stratēģijas veidne un saturs	32
2. pielikums. Vārdnīca	38
3. pielikums. Attiecībā uz <i>ESIF</i> īstenojamās krāpšanas apkarošanas valsts stratēģijas izstrāde — shēma	47

Ievads

Lai attīstītu pieredzes un labas prakses apmaiņu starp dalībvalstīm un Komisiju, Eiropas Birojs krāpšanas apkarošanai (*OLAF*) 2012. gadā izstrādāja sadarbībai ar dalībvalstīm paredzētu procedūru. Šī procedūra tiek organizēta *COCOLAF* Krāpšanas novēršanas grupas ietvaros un to īsteno ekspertu grupa, kurā ir dalībvalstu eksperti un *OLAF*, Reģionālās politikas ģenerāldirektorāta, Nodarbinātības, sociālo lietu un iekļautības ģenerāldirektorāta, kā arī Jūrlietu un zivsaimniecības ģenerāldirektorāta pārstāvji, kas katru gadu strādā pie konkrēta, dalībvalstu izvēlēta temata. Temats, kas tika izvēlēts 2014. gadā, bija "Krāpšanas apkarošanas valsts stratēģijas attiecībā uz Eiropas strukturālajiem un investīciju fondiem (*ESIF*)".

Šie norādījumi tika izstrādāti, pamatojoties uz šo procedūru. To izstrādes mērķis ir izplatīt labas prakses piemērus un nodrošināt praktisku dokumentāciju, ko dalībvalstis var izmantot, lai izstrādātu savas krāpšanas apkarošanas valsts stratēģijas attiecībā uz *ESIF*. Dalībvalstīm šāda stratēģija nav jāizstrādā obligāti, taču tās var izvēlēties to darīt.

Kopīgo noteikumu regulā 2014.–2020. gada plānošanas periodam² ir noteikts, ka dalībvalstīm ir jāievieš efektīvi un samērīgi krāpšanas apkarošanas pasākumi, ņemot vērā apzinātos riskus, jāveic vajadzīgie pasākumi, lai efektīvi novērstu, konstatētu krāpšanu un pārkāpumus, sodītu par šādiem nodarījumiem un ES budžetā atgūtu nepareizi izmaksātās summas. Tiešo regulatīvo prasību papildināšana un šo krāpšanas apkarošanas pasākumu iekļaušana krāpšanas apkarošanas valsts stratēģijā šķiet piemērots līdzeklis, lai nodrošinātu, ka cīņa pret krāpšanu, kas nodara kaitējumu ES un dalībvalstu finanšu interesēm, tiek labāk uzraudzīta.

Eiropas Komisija 2011. gadā izstrādāja vispārēju krāpšanas apkarošanas stratēģiju, kas paredzēta ES finanšu interešu aizsardzībai ES dienestos, izpildaģentūrās un decentralizētajās aģentūrās. Eiropas Komisija mudina dalībvalstis pieņemt krāpšanas apkarošanas stratēģijas valsts līmenī.

Dalībvalstu eksperti pauda vēlmi dalīties ar savām zināšanām un pieredzi, lai sadarbībā ar *OLAF* izveidotu šos praktiskos norādījumus un tādējādi nodrošinātu pamatnostādnes, kuras dalībvalstis varētu izmantot, izstrādājot savas stratēģijas krāpšanas apkarošanai *ESIF* jomā.

Protams, dalībvalstis var izvēlēties izstrādāt vispārēju krāpšanas apkarošanas valsts stratēģiju attiecībā uz ES un valsts budžeta ieņēmumiem un izdevumiem. Pagaidām *COCOLAF* Krāpšanas novēršanas grupas ietvaros tika pieņemts lēmums vispirms risināt jautājumu par izdevumiem *ESIF* jomā un īstenot izmēģinājuma projektu. Tādēļ šie norādījumi attiecas tikai uz minēto jomu.

Krāpšanas apkarošanas valsts stratēģijas izveide ļaus dalībvalstu līmenī strukturēt cīņu pret krāpšanu, kas ietekmē ES budžetu un valstu budžetus. Tā palīdzēs

- noteikt neaizsargātās vietas sistēmās, kur ir iespējams īstenot krāpšanu;

² Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 17. decembra Regula (ES) Nr. 1303/2013 (125. panta 4. punkta c) apakšpunkts un 122. panta 2. punkts).

- novērtēt galvenos krāpšanas riskus;
- plānot un īstenot atbildes pasākumus;
- novērtēt panākto virzību;
- pielāgot atbildes pasākumus ar krāpšanu saistītajām mainīgajām tendencēm un pieejamajiem resursiem;
- nodrošināt visu attiecīgo ieinteresēto personu iesaistīšanos, jo īpaši, izmantojot paplašinātus kopīgus un saskaņotus pasākumus.

Stratēģija nodrošinās arī iespēju saskaņot krāpšanas risku novēršanas pasākumus valstī, jo īpaši tad, ja pārvaldības struktūras ir decentralizētas.

Stratēģijā būtu jāņem vērā visi krāpšanas apkarošanas cikla posmi.

Lai mazinātu krāpšanas riskus, vadošajām iestādēm, kā arī sertifikācijas un revīzijas iestādēm krāpšanas novēršanas pasākumi būtu jāuzskata par prioritāti. Pasākumu efektivitāte būtu jāuzlabo, nodrošinot visu ieinteresēto personu ciešāku sadarbību un kopumā paplašinot darbību koordinēšanu.

Atklāšana ir būtiski svarīgs posms, kura ietvaros visām ieinteresētajām personām, vadošajām iestādēm un kontroles iestādēm, tostarp revīzijas iestādēm, kā arī tiesībsardzības iestādēm ir jāveic pienācīga pārbaude un jārikojas proaktīvi.

Izmeklēšana ir cieši saistīta ar kriminālvajāšanu. Lai panāktu šo darbību efektivitāti, ir vajadzīgi atbilstīgi kvalificēti darbinieki, kā arī vadošo un kontroles iestāžu cieša un nepārtraukta sadarbība. Tāpat ļoti svarīga ir sadarbība ar citiem attiecīgajiem ES un valsts līmeņa dalībniekiem.

Izmaksu atgūšanai un sankcijām ir jābūt efektīvām un attiecīgajām administratīvajām un tiesībsardzības iestādēm ir stingri jāievēro to izpilde.

Šajos praktiskajos norādījumos ir

- izklāstīta pakāpeniska metode krāpšanas apkarošanas valsts stratēģijas izstrādei *ESIF* jomā;
- norādīti krāpšanas apkarošanas valsts stratēģijas izstrādei vajadzīgie satura pamatelementi;
- sniegti konkrēti elementi, pamatojoties uz dalībvalstu uzkrāto pieredzi.

OLAF izsaka ekspertiem pateicību par palīdzību:

<i>Verena Czaby</i>	Austrija	Darba, sociālo lietu un patērētāju aizsardzības federālā ministrija
<i>Mirjana Jurić</i>	Horvātija	Finanšu ministrija, Pārskatu un krāpšanas apkarošanas dienests
<i>Željka Knezić</i>		
<i>Joško-Mislav Međeral</i>		

<i>Panagiota Tsirka</i>	Grieķija	Īpašo lietu nodaļa ES un valsts subsīdiju un kvotu jautājumos, Ekonomisko noziegumu apkarošanas dienesta (<i>SDOE</i>) galvenie biroji
<i>Dávid Szeverényi</i>	Ungārija	Nodokļu un muitas valsts pārvalde — Krāpšanas apkarošanas koordinācijas dienests — <i>AFCOS</i>
Aiva Avota	Latvija	Finanšu ministrijas ES fondu revīzijas departaments / <i>AFCOS</i>
<i>Antoine Dalli</i>	Malta	Ministru prezidenta birojs — Iekšējā audita un izmeklēšanas departaments
<i>Simona Stanca</i>	Rumānija	Krāpšanas apkarošanas departaments — Rumānijas <i>AFCOS</i>
<i>Štefan Urbánek</i>	Slovākijas Republika	Slovākijas Republikas valdības birojs, Kontroles un korupcijas apkarošanas nodaļa, galvenais <i>OLAF</i> kontaktpunkts

1. Tiesiskais regulējums

Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 310. un 325. pantā noteikts, ka ES un dalībvalstīm jānovērš krāpšana un jebkuras citas nelikumīgas darbības, kas ietekmē Savienības finanšu intereses. Lai novērstu krāpšanu, kas apdraud ES finanšu intereses, dalībvalstīm jāveic tādi paši pasākumi, kādus tās veic, lai novērstu krāpšanu, kas apdraud viņu pašu finanšu intereses. Neskarot citus Līgumu noteikumus, dalībvalstīm jākoordinē visas darbības, kuras tās veic, lai aizsargātu pret krāpšanu Savienības finanšu intereses. Šajā nolūkā tām kopā ar Komisiju jāizvērs cīņa un regulāra savu kompetento administratīvo iestāžu sadarbība.

LESD 317. pantā noteikts, ka dalībvalstis sadarbojas ar Komisiju, lai nodrošinātu to, ka ES budžeta apropriācijas tiek izmantotas saskaņā ar pareizas finanšu vadības principu.

Finanšu regulas³, ko piemēro ES vispārējam budžetam, 30. un 33. pantā skaidrots pareizas finanšu pārvaldības princips. Tas ietver saimnieciskuma, lietderības un efektivitātes principu ievērošanu un lietderīgas un efektīvas iekšējās kontroles īstenošanu.

Finanšu regulas 59. panta 2. punkta b) apakšpunktā dalībvalstīm dalītas pārvaldības sistēmā noteikta galvenā atbildība par pārkāpumu un krāpšanas novēršanu, atklāšanu un labošanu. Tādēļ dalībvalstīm jāizveido stingras pārvaldības un kontroles sistēmas, lai nodrošinātu pareizas finanšu pārvaldības, pārredzamības un nediskriminācijas principu ievērošanu. Dalībvalstīm jāpiemēro saņēmējiem iedarbīgi, atturoši un samērīgi sodi, ja tādi paredzēti ES vai valstu tiesību aktos.

Padomes 1995. gada 18. decembra Regulā (EK, *Euratom*) Nr. 2988/1995 sniegta pārkāpumu definīcija un paredzēti kopēji noteikumi attiecībā uz administratīvajiem pasākumiem un piemērojamiem sodiem.

Padomes 1996. gada 11. novembra Regula (EK, *Euratom*) Nr. 2185/1996 attiecas uz pārbaudēm un apskatēm uz vietas, ko Komisija veic dalībvalstīs. Tajā paredzēta Komisijas un dalībvalstu sadarbība un savstarpēja koordinācija.

Konvencijā par Eiropas Kopienu finanšu interešu aizsardzību, kas pieņemta 1995. gada 26. jūlijā, (*PIF* konvencija) ir definēts termins "krāpšana".⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 17. decembra Regulā (ES) Nr. 1303/2013 paredzēti kopīgi *ESIF* noteikumi 2014.–2020. gada plānošanas periodam. Regulas 125. panta 4. punkta c) apakšpunktā noteikts vadošo iestāžu pienākums ieviest efektīvus un samērīgus krāpšanas apkarošanas pasākumus, ņemot vērā apzinātos riskus.

³ Eiropas Parlamenta un Padomes 2012. gada 25. oktobra Regula (ES, *Euratom*) Nr. 966/2012 par finanšu noteikumiem, ko piemēro Savienības vispārējam budžetam.

⁴ *PIF* konvencija šobrīd tiek pārskatīta, lai atspoguļotu tiesiskā regulējuma izmaiņas. Komisija ir izdevusi priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par cīņu pret krāpšanu, kas skar Savienības finanšu intereses, izmantojot krimināltiesības (COM(2012) 363 *final*, 11.7.2012.).

Valsts tiesību akti regulē administratīvo sodu piemērošanu un nosaka iespējamo krimināltiesvedību un iespējamus sodus. Dažās valstīs tajos ir noteikti vai pilnvaroti īpaši dienesti, kuri veic izmeklēšanu un/vai kriminālvajāšanu iespējamos krāpšanas gadījumos, kas kaitē ES finanšu interesēm (piem., Krāpšanas apkarošanas departaments Rumānijā (DLAF)).

2. Sagatavošanas posms

Krāpšanas apkarošanas valsts stratēģijas sagatavošanas posms ir būtiski svarīgs un pret to nevajadzētu izturēties nevērīgi. Šai svarīgajai procesa daļai būtu jāvelta pietiekami daudz laika un resursu. Sagatavošanas posmā ir jāiegūst pilnīgs pārskats par to, kāda ir visu ar *ESIF* saistīto ieinteresēto personu rīcība krāpšanas gadījumos. Tādējādi tiks iegūts pamats, lai pieņemtu lēmumus, izvirzot mērķus, nosakot rādītājus un izstrādājot saistītu rīcības plānu.

2.1. Metodika

Sagatavošanas posmam ir divas daļas:

- pašreizējās situācijas apzināšana, lai novērtētu priekšrocības un jomas, kurās vajadzīgi valsts sistēmu un esošo krāpšanas apkarošanas pasākumu uzlabojumi, un
- krāpšanas riska novērtējums.

Šis posms tiks īstenots, veicot šādas darbības: 1) organizatoriskās struktūras, dalībnieku, jau ieviesto pasākumu un procedūru pārbaude; 2) krāpšanas riska novērtēšana.

Kam būtu jāizstrādā krāpšanas apkarošanas valsts stratēģija?

Krāpšanas apkarošanas valsts stratēģija attiecībā uz *ESIF* būtu jāizstrādā izraudzītam valsts dienestam.

Šim dienestam būtu

- jāgūst plašs pārskats gan par ES un valsts līmeņa kopējo *ESIF* sistēmu, gan par jau ieviestajiem krāpšanas apkarošanas pasākumiem; un

- jābūt pilnvarotam izmantot dažādu ES fondu īstenošanā iesaistīto ministriju, iestāžu un dienestu, kā arī par finanšu izmeklēšanu un kriminālvajāšanu atbildīgo ministriju, varas iestāžu un dienestu attiecīgās speciālās zināšanas.

Tas ir būtiski svarīgi jo īpaši dalībvalstīs, kurās administratīvā sistēma ir decentralizēta.

Krāpšanas apkarošanas koordinācijas dienestam (*AFCOS*) varētu būt noteicoša nozīme krāpšanas apkarošanas valsts stratēģijas izstrādes un īstenošanas uzraudzības procesā.

Dienestam, kas atbild par krāpšanas apkarošanas valsts stratēģiju, būtu jāizveido ekspertu grupa, kas spētu nodrošināt atbilstīgas speciālās zināšanas. Būtu jānodrošina, lai šo ekspertu zināšanas un speciālās zināšanas aptvertu dažādos krāpšanas apkarošanas cikla posmus.

Sagatavošanas posmā norisināsies pastāvīgs dialogs ar partneriem un ieinteresētajām personām, tostarp izveidojot *ad hoc* darba grupas atbilstīgi konstatētajām vajadzībām.

Kuras iestādes būtu jāiesaista?

Būtu jāiesaista visas iestādes, kas atbild par pārvaldību un īstenošanu, sertifikāciju, revīziju, izmeklēšanu, kriminālvajāšanu un sodīšanu.

Būtu jānodrošina, lai šo ieinteresēto personu speciālās zināšanas aptvertu pārvaldības, kontroles un tiesu sistēmu. Ja iespējams, būtu jāiesaista pārstāvji no

- vadošajām iestādēm;
- starpniekiestādēm;
- sertifikācijas iestādēm;
- revīzijas iestādēm;
- AFCOS;
- valdības vai parlamenta kontroles iestādēm;
- iestādēm, kas pārbauda valsts pārvaldes iestādes;
- izmeklēšanas iestādēm;
- valstu prokuroru birojiem;
- tiesām.

Papildus minētajām struktūrām būtu vēlams iesaistīt organizācijas, kas atbild par to projektu tiešu vai netiešu uzraudzību, pārraudzību vai vadību, kuri tiek finansēti no ES fondu līdzekļiem, piemēram:

- konkurences uzraudzības iestādes;
- publisko iepirkumu šķīrējtiesas komitejas;
- nodokļu iestādes;
- muitas iestādes.

Grupai, kas atbild par procedūru, būtu jāizstrādā darba programma, lai nodrošinātu stratēģijas izstrādi noteiktā termiņā. Tai būtu jācenšas nodrošināt pilnīgu politisko atbalstu.

Kāds politiskais atbalsts ir vajadzīgs?

Tā kā ir iesaistītas daudzas un dažādas struktūras, iespējams, dienestiem, kuri atbild par krāpšanas apkarošanas valsts stratēģijas izstrādi, būs vajadzīgs pilnīgs valdības politiskais atbalsts.

2.2. Priekšstats par pašreizējo situāciju saistībā ar krāpšanas apkarošanas pasākumiem

Lai novērtētu situāciju, ir jāpārbauda šādas jomas:

- tiesību akti;
- organizatoriskā struktūra (piem., valsts (centralizēta vai decentralizēta) vai vietējā, ar koordinatoru vai bez tā, AFCOS uzdevumi utt.);
- pārvaldība un dalībnieki;
- procedūras (tostarp ieviestie kontroles pasākumi);
- līdzekļi un resursi (cilvēkresursi un attiecīgie rīki, piem., IT, dokumenti, pamatnostādnes, apmācība un saziņa utt.);
- kompetento iestāžu sadarbība valsts līmenī (pieredzes apmaiņa un sadarbība konkrētās lietās);
- sadarbība ES līmenī (ar Komisiju un citām dalībvalstīm).

Ir jānosaka priekšrocības un trūkumi minētajās jomās, kā arī jāņem vērā to ieguldījums un ietekme uz katru no četriem krāpšanas apkarošanas cikla posmiem (novēršana, atklāšana, izmeklēšana un kriminālvajāšana, kā arī koriģējošie pasākumi).

Šajā posmā ir svarīgi noteikt un izvērtēt priekšrocību cēloņus un jomas, kurās konstatēts, ka vajadzīgi uzlabojumi. Tas palīdzēs rast risinājumus. Šie cēloņi jāmeklē:

- tiesiskajā regulējumā;
- iestādēs;
- ekonomikā un sociālajā vidē;
- politikā.

Piemērs. Izvilcums no Maltas krāpšanas apkarošanas valsts stratēģijas

“Pārkāpumu, krāpšanas un korupcijas cēloņi ir to oficiālo noteikumu (galvenokārt tiesību aktu) nepilnības, ar kuriem regulē valsts sektora darbības, un neoficiālo noteikumu (vērtību sistēmu, ētikas un morāles normu) trūkumi. Galvenie cēloņi ir šādi:

- *tirgus nepilnības;*
- *valsts pārvaldes īstenoto regulatīvo funkciju nepiemērotība;*
- *tiesību aktu nepiemērotība;*
- *oficiālo noteikumu neefektīva un nelietderīga īstenošana;*
- *izpildes un ārējās uzraudzības trūkums;*
- *kontroles un uzraudzības (jo īpaši iekšējās kontroles) trūkums;*
- *zemi sabiedrības kultūras, ētikas, morāles un vērtību sistēmu standarti.”*

2.2.1. Kā?

Lai novērtētu pašreizējo situāciju, var izmantot daudzas dažādas metodes, piemēram:

- ✓ dokumentu, ziņojumu un datu (piem., tiesību aktu, dienestu darba dokumentu, procedūru aprakstu, metodiku un pamatnostādņu) vākšana un analīze;
- ✓ tiešsaistes aptaujas un apsekojumi, tieša saziņa ar ieinteresētajām personām, intervijas (nepastarpinātas, telefoniskas, izmantojot *Skype* vai tamlīdzīgus saziņas līdzekļus) un apspriedes ar ekspertiem (piem., no darba grupām).

Vairāku daudzveidīgu informācijas avotu izmantošana ļaus labāk pamatot konstatējumus.

2.2.2. Kas un kādēļ ir jāpārbauda?

Šā posma īstenošanas nolūks ir konstatēt esošās nepilnības — tās kļūs redzamas, nosakot priekšrocības un jomas, kurās vajadzīgi uzlabojumi. Tādēļ ir svarīgi novērtēt situāciju, salīdzinot ar labas prakses piemēriem katrā krāpšanas apkarošanas cikla posmā.

A. Novēšana

Novēšana ir būtiski svarīgs krāpšanas apkarošanas procesa faktors. Vieglāk un rentablāk ir novērst krāpšanu nekā veikt koriģējošus pasākumus. Tādēļ dalībvalstīm pilnā mērā būtu jācenšas pilnveidot un īstenot krāpšanas novēršanas pasākumus.

Stabilai un efektīvai īstenošanai pārvaldības un kontroles sistēmai ir būtiska nozīme krāpšanas apkarošanā. Lai gan šāda sistēma krāpšanu nevar likvidēt pilnībā, tā var būtiski samazināt krāpšanas iespējamību.

Veicot preventīvo pasākumu un paņēmieni pārbaudi, būtu jāiekļauj:

- ✓ jau ieviesto preventīvo pasākumu un paņēmieni efektivitātes novērtēšana;
- ✓ priekšlikumu sagatavošana par esošo pasākumu koriģēšanu, pielāgošanu vai atcelšanu, vai jaunu pasākumu izveidošanu;
- ✓ labākas informētības gūšana par to, cik lielā mērā sabiedrība izprot ar krāpšanu *ESIF* jomā saistītos jautājumus;
- ✓ labāka pārskata gūšana par dalībvalstu darbinieku ētiskās kultūras līmeni saistībā ar krāpšanu *ESIF* jomā.

Preventīvo pasākumu efektivitāte ir atkarīga no tā, vai ir ieviestas stabilas sistēmas šo pasākumu īstenošanai. Tās ietver:

- ✓ tiesību aktus, kas nodrošina aizsardzību pret krāpšanu;⁵
- ✓ pārredzamības politiku, kas papildināta ar plašu saziņas mehānismu izmantošanu, tādējādi uzlabojot sabiedrības informētību;
- ✓ stingru iekšējās kontroles sistēmu;
- ✓ augstus ētikas standartus darbiniekiem, kuri iesaistīti ES finanšu interešu aizsardzībā (vai ir konstatējami skaidri, novērotājiem redzami pierādījumi, ka darbinieki cenšas ievērot augstus ētikas standartus; vai ir izveidots viennozīmīgs dokuments, piem., rīcības kodekss, kurā aplūkots jautājums par interešu konfliktu);
- ✓ stingru cilvēkresursu politiku (pareizā līdzsvara nodrošināšana starp darbinieku apriti (lai saglabātu pieredzējušus darbiniekus) un obligāto mobilitāti (lai mazinātu interešu konflikta riskus u. tml.));
- ✓ strukturētu, praktisku un mērķtiecīgu krāpšanas risku pārvaldību;
- ✓ stratēģiju apmācībai par krāpšanas apkarošanu;
- ✓ ciešu sadarbību starp struktūrām gan valsts, gan ES līmenī.

Piemērs. Iestāžu sadarbība Horvātijā

Saskaņā ar Administratīvo procedūru likumu⁶ visām iestādēm, pildot savus uzdevumus, ir jāveic informācijas apmaiņa un jāsniedz savstarpēja palīdzība; turklāt divas vai vairākas iestādes var noslēgt vienošanos par administratīvo sadarbību. Šāda vienošanās var ietvert precīzus noteikumus par to, kā un kad jāveic informācijas apmaiņa, nosakot, piemēram, informācijas nosūtīšanas termiņus, kāda veida informācijas apmaiņu drīkst veikt, iespējamās sankcijas gadījumos, kad iestādes atsakās sniegt informāciju, kā arī līdzekļus, kuri jāizmanto informācijas nosūtīšanai, piemēram, cietā kopija vai e-pasta ziņojums.

B. Atklāšana

Dalībvalstīm maksimāli jācenšas atklāt pārkāpumus (tostarp gadījumos, kad pastāv aizdomas par krāpšanu) un jāveic atbilstīgi pasākumi, lai labotu situāciju un piemērotu sankcijas. Tādēļ ir svarīgi, lai valstu iestādes pilnībā izmantotu pārkāpumu atklāšanai pieejamos rīkus un cilvēkresursus.

⁵ Sk. 2000. gada 28. jūnija dokumentu COM(2000)358, galīgā redakcija, par krāpšanas apkarošanu, jo īpaši tā 1.1. punktu: *“Lai nodrošinātu pastāvīgu efektivitāti, valsts interešu un finanšu aizsardzība jāpamato ar skaidriem tiesību aktiem, kurus ir viegli piemērot un kuros ir paredzēti noteikumi, kas nodrošinātu pareizu finanšu pārvaldību un Kopienas politikas jomu efektīvu kontroli. Šiem noteikumiem jābūt pietiekami atturošiem, lai maksimāli iespējamā mērā novērstu nelikumīgas darbības.”*

⁶ Noteikumi par informācijas apmaiņu iestāžu starpā paredzēti Administratīvo procedūru likuma (OG 47/09) 26. pantā.

Pārbaudot atklāšanas pasākumus un izmantotos paņēmienus, būtu:

- ✓ jāizveido esošo iekšējo un ārējo kontroles sistēmu saraksts;
- ✓ jānoskaidro, vai ir izstrādāta procedūra ziņošanai par nelikumīgām darbībām, un jāpārbauda tās efektivitāte;
- ✓ jāpārbauda, vai pēc iespējamu krāpšanas gadījumu atklāšanas informācijas nodošanai tiek izmantoti pareizie kanāli un vai tā notiek efektīvi;
- ✓ jāprecizē, kāda sistēma valsts un ES līmenī tiek izmantota ziņošanai par pārkāpumiem un krāpšanu, un jāpārbauda, vai darbiniekiem ir zināmas šīs procedūras;
- ✓ jānosaka, kas atbild par ziņojumu kvalitātes pārbaudi (*AFCOS* vai cita valsts struktūra).

Atklāšanas pasākumu efektivitāte ir atkarīga no tā, vai ir izveidotas stingras administratīvās sistēmas, piemēram:

- ✓ drošas un skaidras procedūras, ko piemēro, lai reaģētu gadījumos, kad radušās aizdomas par krāpšanu, un lai nodrošinātu, ka attiecīgajām iestādēm ātri tiek nosūtīta atbilstīga informācija;
- ✓ tāda skaidra sistēma ziņošanai par nelikumīgām darbībām, kas nodrošina aizsardzību;
- ✓ vai darbinieki izmanto rīkus, kas paredzēti krāpšanas atklāšanai;
- ✓ apmācība; un
- ✓ drošs un efektīvs ziņošanas mehānisms.

Ziņošana par pārkāpumiem un to analīze – lietderīgs rīks

Saskaņā ar ES ziņošanas pienākumiem⁷ dalībvalstīm, izmantojot Pārkāpumu pārvaldības sistēmu (*IMS*), regulāri jāziņo Komisijai (*OLAF*) par pārkāpumiem un gadījumiem, kad pastāv aizdomas par krāpšanu.

Šāda ziņošana ir ļoti svarīga gan Komisijai (*OLAF*), gan dalībvalstīm, jo tādējādi ir iespējams iegūt plašākas zināšanas par pārkāpumu un krāpšanas veidiem, krāpšanas modeļiem, krāpšanas mērogu, atklāšanas metodēm u. tml.

Šī ziņošanas sistēma ir lietderīga, lai noteiktu visneaizsargātākās jomas un varētu pieņemt atbilstīgus pasākumus risku mazināšanai. Tādējādi iespējams arī uzlabot darbinieku modrību attiecībā uz krāpšanu.

⁷ Piemēram, Komisijas 2006. gada 8. decembra Regula (EK) Nr. 1828/2006, kas paredz noteikumus par to, kā īstenot Padomes Regulu (EK) Nr. 1083/2006, ar ko paredz vispārīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu un Kohēzijas fondu, un Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 1080/2006 par Eiropas Reģionālās attīstības fondu.

C. Izmeklēšana un kriminālvajāšana

Pārbaudot pasākumus un paņēmienus attiecībā uz izmeklēšanu un kriminālvajāšanu, galvenā uzmanība būtu jāpievērš krāpšanai, korupcijai un citām nelikumīgām darbībām, kas kaitē ES interesēm *ESIF* jomā. Pārbaude ietver:

- ✓ tādu juridisko, organizatorisko un procesuālo noteikumu novērtēšanu, kas saistīti ar administratīvo un/vai kriminālo izmeklēšanu un kriminālvajāšanu;
- ✓ attiecīgo iestāžu savstarpējās informācijas plūsmas/apmaiņas nepārtrauktības novērtēšanu.

To pasākumu efektivitāte, kas saistīti ar izmeklēšanu un apsūdzību izvirzīšanu, ir atkarīga no tā, vai ir izveidotas stingras administratīvas struktūras un sistēmas, proti:

- ✓ skaidri un efektīvi noteikumi par informācijas apmaiņu starp attiecīgajām administratīvajām iestādēm un tiesu iestādēm;
- ✓ stingra un stabila sadarbība starp attiecīgajām administratīvajām iestādēm un tiesu iestādēm;
- ✓ izmeklētāju un prokuroru specializācija *ESIF* jomā;
- ✓ pastāvīga apmācība šajā jomā.

D. Koriģējoši pasākumi

Dalībvalstīm būtu jāapņemas nodrošināt sodīšanu tādu krāpšanas, korupcijas vai citu nelikumīgu darbību gadījumos, kas nodara kaitējumu ES finanšu interesēm, tieši tādā pašā mērā, it kā būtu apdraudētas šo valstu intereses. Būtisks iemesls, kas attur iespējamus krāpniekus, ir sankciju īstenošana un to redzamība.

Pārbaudot koriģējošos pasākumus un paņēmienus, būtu jāveic šādas darbības:

- ✓ jānovērtē juridiskie, organizatoriskie un procesuālie noteikumi, kas saistīti ar administratīvajām un kriminālajām sankcijām;
- ✓ jānovērtē piemēroto sodu atturošā ietekme.

To pasākumu efektivitāte, kas saistīti ar labošanu, būs atkarīga no tā, vai ir izveidotas stingras administratīvas struktūras un sistēmas, proti:

- ✓ efektīvu, atturošu un samērīgu administratīvo un/vai juridisko sodu sistēma, kas ir stingrāka par finanšu korekcijām, kuras piemēro pārkāpumu gadījumos;
- ✓ vai ir skaidri norīkotas iestādes, kas atbild par to, lai tiktu nodrošināts, ka sodi tiek piemēroti pareizi un ka ir izpildītas noteiktās saistības;
- ✓ efektīvas un iedarbīgas līdzekļu atgūšanas sistēmas;
- ✓ statistiskā uzraudzība;

- ✓ apmācība, semināri, praktiski rīki un rokasgrāmatas.

2.3. Krāpšanas riska novērtējums

Veicot krāpšanas riska novērtējumu, lai izstrādātu krāpšanas apkarošanas stratēģiju *ESIF* jomā, būtu jāņem vērā stratēģijas īpatnības konkrētajā valstī. Ir jāatrod atbilstīgs līdzsvars starp sīki izstrādātu visu procesu un procedūru krāpšanas riska novērtējumu darbības līmenī un plašāku pieeju. Pirmais minētais novērtējums būtu piemērots, lai izstrādātu stratēģiju reģionālā vai nozares līmenī, savukārt otrs novērtējums būtu jāizmanto, lai noteiktu valsts mērķus.

Būtu jāizdara pārdomāta izvēle un vajadzības gadījumā jāpielāgo krāpšanas riska novērtēšanas procesa elementi, lai panāktu pieņemamu līdzsvaru.

Krāpšanas riska novērtēšana

Katrā dalībvalstī šis process varētu būt atšķirīgs atkarībā no:

- valsts lieluma;
- decentralizācijas pakāpes;
- *ESIF* pārvaldībai pilnvaroto organizāciju veida;
- administratīvās un/vai tiesiskās uzbūves.

2.3.1. Krāpšanas riska novērtēšanas galvenie elementi

Nosakot iespējamus krāpšanas riskus, būtu jāpatur prātā turpmāk norādītie faktori.

1. Persona, kas atbild par krāpšanas darbību izpildi šādos apstākļos⁸:
 - šai personai ir iespējas, piemēram, tā ir attiecīgajā vietā un attiecīgajos apstākļos, lai rīkotos, attiecīgajā nozarē nav skaidru procedūru vai tās ir viegli apejamas utt.;
 - šai personai ir motivācija, piemēram, tai ir problēmas darbā savas hierarhijas līmenī vai ģimenes dzīvē, vai tai ir finansiālas problēmas;
 - šī persona var attaisnot savas darbības, piemēram, tā var just pamatotu aizvainojumu attiecībā pret savu darba devēju (piem., tā nav paaugstināta amatā, tā zina, ka kolēģi ir iesaistīti krāpšanā un vadošie darbinieki nerāda piemēru);
 - šai personai ir iemesls uzskatīt, ka pieķeršanas un/vai sodīšanas iespējamība ir ļoti niecīga.

⁸ Pamatojoties uz krāpšanas trijstūra teoriju, ko izstrādājis *Donald R. Cressey* darbā "*Other People's Money*" (*Montclair: Patterson Smith, 1973.*), 30. lpp.

2. Krāpšanas riska novērtēšana

Krāpšanas riska novērtēšanas process īpaši tiek vērsts uz tādu apstākļu atklāšanu, kas varētu norādīt uz stimuliem, spiedienu vai iespējām, kuras varētu mudināt cilvēkus iesaistīties krāpšanā un citos pārkāpumos, kā arī uz tādu situāciju atklāšanu, kuras varētu izraisīt pārkāpumus un krāpšanu. Novērtējot krāpšanas iespējamību, ir jāpiemēro ļoti piesardzīga pieeja un jāievēro pilnīgas neiecietības princips.

2.3.2. Kāda metodika būtu jāizmanto krāpšanas riska novērtēšanai?

Kā minēts iepriekš, Regulā (ES) Nr. 1303/2013, ko piemēro 2014.–2020. gada plānošanas periodam, ir noteikta prasība, ka vadošajām iestādēm ir jāveic krāpšanas riska novērtējums. Tās var izmantot norādījumus par krāpšanas riska novērtēšanu un efektīvus un samērīgus krāpšanas apkarošanas pasākumus, kurus Komisija ir izstrādājusi 2014.–2020. gada plānošanas periodam⁹; tās var izmantot arī citu metodiku. Neatkarīgi no izvēlētās metodes krāpšanas riska novērtējums būtu jāveic, ievērojot nepieciešamo uzmanību, lai nodrošinātu, ka ir aptvertas visas uzņēmējdarbības jomas, nozaru fondi un finanšu instrumenti (piem., publiskā iepirkuma procedūras, dotāciju piešķiršana un tehniskā atbalsta piedāvājumu iesniegšana, līgumu slēgšanas tiesību piešķiršana).

Dienestam, kas atbild par krāpšanas apkarošanas valsts stratēģijas izstrādi, sākot šo darbu, būtu jāizmanto krāpšanas riska novērtējuma rezultāti. Lai novērtētu un pielāgotu kopīgās darbības, var rīkot *ad hoc* darbseminārus, kuros piedalās vadošās un kontroles iestādes. Kopā ar minētajām iestādēm būtu jāapspiež, kuri konkrēti krāpšanas riski būtu jānosaka kā prioritāri, salīdzinot ar citiem riskiem.

Krāpšanas risku novērtēšanai nav ieteicams izmantot ārpalpojumus, jo, lai pildītu šo uzdevumu, ir labi jāpārzina pašreizējās ieviestās pārvaldības un kontroles sistēmas, kā arī to atbalsta saņēmēju veidi, kas saņem finansējumu programmu ietvaros.

2.3.3. Labas metodikas minimālās prasības

Neatkarīgi no konkrētās izvēlētās metodikas tai būtu jāietver vismaz trīs turpmāk norādītie posmi.

a) Krāpšanas risku noteikšana.

b) Krāpšanas risku novērtēšana, ņemot vērā jau ieviestos pasākumus šo risku mazināšanai.

Šā novērtējuma pamatā ir šādi divi rādītāji:

- krāpšanas iespējamība;
- ietekme, ko radītu šī krāpšana, ja tā notiktu.

⁹ EGESIF 14-0021-00, 2014. gada 16. jūnijs.

Var izmantot tabulu, kas ievietota iepriekš minēto norādījumu par krāpšanas riska novērtējumu 1. pielikumā. Turpmāk dots arī cits šāda veida tabulas piemērs.

Krāpšanas iespējamību var novērtēt, kā norādīts tabulā.

Novērtējums	Iespējamība	Nozīme
1.	Neliela	Krāpšanas iespējamība ir gandrīz neiespējama vai ļoti niecīga, iepriekš ir bijis tikai ļoti niecīgs skaits gadījumu, kad šāda krāpšana notikusi.
2.	Vidēja	Iespējams zināms krāpšanas risks. Šā secinājuma pamatā ir fakts, ka iepriekš ir bijuši līdzīgi gadījumi. Šādas situācijas ir zināmas.
3.	Liela	Iespējams liels krāpšanas risks. Šā secinājuma pamatā ir fakts, ka iepriekš atkārtoti un bieži ir bijuši līdzīgi gadījumi. Šādas situācijas ir labi zināmas.

Iespējamās krāpšanas ietekmi var novērtēt, kā norādīts tabulā.

Novērtējums	Ietekme	Nozīme
1.	Neliela	Notikusi krāpšana neietekmēs vai tikai niecīgā mērā ietekmēs plānotos vai pašreizējos uzdevumus un darbības, un nebūs vajadzīgi papildu resursi.
2.	Vidēja	Notikusī krāpšana nodarīs ievērojamu kaitējumu pašreizējām darbībām, un varētu būt nepieciešams piešķirt papildu resursus, lai nodrošinātu šo darbību mērķu sasniegšanu.
3.	Liela	Notikusī krāpšana nodarīs ievērojamu kaitējumu pašreizējām darbībām, un būs nepieciešams piešķirt ievērojamus papildu resursus, lai nodrošinātu šo darbību mērķu sasniegšanu. Šo kategoriju izmanto arī gadījumos, kad pat ar papildu resursiem vairs nebūtu iespējams sasniegt izvirzītos mērķus.

c) Krāpšanas risku klasificēšana.

Šis process ir saistīts ar prioritāšu noteikšanu attiecībā uz krāpšanas riskiem, ņemot vērā kopējo riska iespējamību un risku veidus. Visnozīmīgākie krāpšanas riski būtu jāizskata prioritāri.

2.3.4. Krāpšanas riska novērtēšanas rīki

Krāpšanas riskus var noteikt un novērtēt, izmantojot zināšanas, kas iegūtas saistībā ar iepriekšējiem ar struktūrfondi un kohēzijas fondiem saistītiem krāpšanas gadījumiem, kā arī, pamatojoties uz vispārāztītām un atkārtoti sastopamām krāpšanas shēmām. Iespējamos krāpšanas gadījumus varētu klasificēt pēc programmas vai līguma veida, līguma vērtības, projekta ilguma, projekta posma, uz kuru tie attiecas, projektā finansētās darbības veida, ģeogrāfiskā reģiona vai saņēmēja tipa, vai pēc krāpšanas modeļa. Veicot šo darbu, varēs noteikt jomas, kurās iespējams vislielākais risks.

Dokumentācija

Dalībvalstu rīcībā ir plašs tādu dokumentu klāsts, kas katru gadu tiek izstrādāti valsts un starptautiskā līmenī. Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (ESAO), Starptautiskais Valūtas fonds, Pasaules Banka, Eiropas Komisija un Eiropas Parlaments izdod dažādus pārskatus, kas dalībvalstīm varētu būt noderīgi.

Daži jaunākie dokumenti, kurus varētu izmantot un citēt, ir šādi:

- Komisijas gada pārskati par ES finanšu interešu aizsardzību;
- konkrēti dokumenti, piemēram, brīdinājuma zīmju saraksti¹⁰, pamatnostādnes par interešu konfliktiem un viltotiem dokumentiem;
- OLAF kopsavilkums par anonimizētiem gadījumiem, kas attiecas uz strukturālajām darbībām (2011);
- Komisijas revidentu revīzijas ziņojumi;
- Eiropas Revīzija palātas revīzijas ziņojumi;
- valsts revīzijas iestāžu revīzijas ziņojumi;
- ES ziņojumi, piemēram, ES ziņojums par korupcijas apkarošanu;
- uzņēmuma *Price Waterhouse Coopers* pētījums par korupcijas izmaksām publiskajā iepirkumā.

IT rīki

Mūsdienās IT rīki ir vērtīgi instrumenti, kas palīdz analizēt galvenos krāpšanas modeļus un nozares, kurās ir augstākā riska iespējamība. Datubāzes, datizraces un riska vērtēšanas rīki, ja tādi ir pieejami, būtu aktīvi jāizmanto.

Pārkāpumu pārvaldības sistēma (*IMS*) ir Eiropā lielākā krāpšanas gadījumu datubāze, kuru var izmantot krāpšanas gadījumu analīzei.

Komisija ir izstrādājusi īpašu riska vērtēšanas rīku "*Arachne*", kas palīdz noteikt jomas (sadarbības, projekti, saņēmēji, līgumi vai līgumslēdzēji), kurās ir lielāks risks un kurām dalībvalstu iestādēm tādēļ būtu jāpievērš papildu uzmanība. "*Arachne*" ir darīts pieejams visām dalībvalstīm, kuras ir vēlējušās to izmantot. Arī dalībvalstīs varētu būt izstrādāti līdzīgi rīki.

¹⁰ Brīdinājuma zīme ir iespējamās krāpšanas, korupcijas utt. rādītājs. Tas ir signāls, ka radusies neparasta situācija un vajadzētu veikt padziļinātu izmeklēšanu.

Citi informācijas avoti

Būtu jāmin šādi galvenie avoti:

- aptaujas, darbsemināri un sanāksmes, kurās piedalās vadošie darbinieki un citi darbinieki;
- semināri, konferences un pasākumi, kuru mērķis ir veicināt labas prakses apmaiņu valsts un starptautiskajā līmenī.

3. Izstrādes posms — krāpšanas apkarošanas valsts stratēģijas mērķu izvirzīšana un īstenošanas rezultātu mērīšanas rādītāju noteikšana

Krāpšanas apkarošanas valsts stratēģijas mērķi ir dalībvalsts ceļvedis cīņā pret krāpšanu *ESIF* jomā nākamajos gados. Tie ir jāpapildina ar attiecīgiem saistītiem rādītājiem, lai nodrošinātu iespēju pamatīgi un efektīvi uzraudzīt stratēģijas īstenošanu un novērtēt tās efektivitāti.

3.1. Mērķu izvirzīšana

Mērķi būtu tieši un loģiski jāsaista ar pašreizējā stāvokļa analīzes rezultātiem un sagatavošanas posmā veiktā krāpšanas riska novērtējuma rezultātiem. Būtu jāņem vērā arī dalībvalsts kopējās valsts prioritātes attiecībā uz *ESIF* un krāpšanas apkarošanu. Tas nozīmē, ka mērķi būtu jāpamato vai vismaz jāsaista ar krāpšanas apkarošanas vai korupcijas apkarošanas valsts stratēģiju, ja tāda jau ir izstrādāta. Visbeidzot, bet ne mazāk svarīgi, — izvirzot mērķus, būtu jāņem vērā arī ES ieteikumi.

3.1.1. Mērķu raksturlielumi

Mērķiem vajadzētu būt konkrētiem, izmērāmiem, sasniedzamiem, reālistiskiem un atbilstoši, kā arī savlaicīgiem (*SMART*).

Lai neietekmētu krāpšanas apkarošanas valsts stratēģijas īstenošanas efektivitāti un uzraudzību, nevajadzētu izvirzīt pārāk daudz mērķu. Tie būtu precīzi jāformulē un tiem būtu jāatspoguļo dalībvalsts noteiktās prioritātes ar *ESIF* saistītās krāpšanas apkarošanas jomā. Mērķiem vajadzētu būt reālistiskiem atbilstīgi pieejamajiem resursiem.

Katrs mērķis būtu jāformulē dinamiski, skaidri norādot vajadzīgo virzienu. Piemēram, mērķis "spēju veidošana" nav jēgpilns. Daudz izteiksmīgāks ir formulējums "administratīvo spēju paplašināšana, lai labāk novērstu krāpšanu, kas nodara kaitējumu ES un valsts budžetam".

Mērķiem būtu jāaptver visi krāpšanas apkarošanas cikla posmi. Ir svarīgi izvērtēt katru posmu, proti, novēršanu, atklāšanu, izmeklēšanu un kriminālvajāšanu, kā arī līdzekļu atgūšanu un sankcijas.

Krāpšanas apkarošanas cikla posmi nav savstarpēji neatkarīgi. Tie ir savstarpēji cieši saistīti. Katra posma izpildē ir svarīgi nodrošināt pareizo informācijas plūsmu un sadarbību starp struktūrām, kas atbild par katru konkrēto posmu. Galvenās informācijas ātra nodošana un pilnīga sadarbība starp tiesībsardzības struktūrām un vadošajām iestādēm, sertifikācijas vai revīzijas iestādēm pirms izmeklēšanas, tās laikā un pēc izmeklēšanas nodrošinās izmeklēšanu efektivitāti. Tādējādi vadošās iestādes varēs arī pieņemt pareizos lēmumus par konkrētu gadījumu uzraudzību, jo īpaši attiecībā uz

piesardzības pasākumiem, piemēram, maksājumu bloķēšanu vai atlikšanu. Visbeidzot, līdztekus izmaksāto līdzekļu atgūšanai spēcīgs atturošs līdzeklis ir arī proaktīva pieeja un veikto darbību atbilstība.

3.1.2. Stratēģijas aptvertais laikposms

Attiecībā uz stratēģijas aptverto laikposmu ir iespējami divi varianti.

Pirmais variants — stratēģijas tieša piesaiste darbības programmām. Nākamā daudzgadu finanšu shēma attiecas uz laikposmu no 2014. līdz 2020. gadam. Varētu būt lietderīgi, ka stratēģijas ilgums ir piesaistīts darbības programmu laikposmam. Tas nozīmētu, ka stratēģija būtu spēkā līdz 2014.–2020. gada darbības programmu noslēgšanai. Izvēloties šo variantu, būtu jāņem vērā arī darbības programmas, kuras attiecas uz 2007.–2013. gadu, un mērķi būtu jāpiemēro arī šīm programmām.

Otrs variants — uzskatīt, ka krāpšanas apkarošanas valsts stratēģija attiecībā uz *ESIF* ir vispārēja stratēģija, kas attiecībā uz *ESIF* būtu jāpiemēro neatkarīgi no daudzgadu finanšu shēmas. Tas nozīmē, ka valsts stratēģijas aptvertais laikposms būtu jānosaka neatkarīgi no daudzgadu finanšu shēmas aptvertā laikposma. Tomēr stratēģija, kuras mērķis ir vidēja termiņa līdz ilgtermiņa redzējums kādā jomā, būtu jāparedz vismaz četru līdz piecu gadu laikposmam.

Mērķu piemēri

1. Saistībā ar *ESIF* nodrošināt pret krāpšanu aizsargātu vidi (atbilstīga tiesiskā regulējuma izveidošana).
2. Veicināt krāpšanas novēršanu sabiedrībā, tostarp to darbinieku vidū, kuri ir iesaistīti *ESIF* īstenošanā.
3. Kontroles pasākumu efektivitātes maksimāla uzlabošana.

3.2. Rādītāju noteikšana

Rādītāji ir nozīmīgs krāpšanas apkarošanas stratēģijas elements, jo nodrošina iespēju izmērīt mērķu sasniegšanā panākto virzību. Tie tiks izmantoti, lai ziņotu par stratēģiju, un tie palīdzēs novērtēt tās īstenošanas ietekmi.

Rādītāji var būt kvantitatīvi vai kvalitatīvi.

Kvantitatīvie rādītāji var būt šādi:

- skaitļi — piemēram, to sadarbības līgumu skaits, kurus noslēgušas kompetentās iestādes (piem., revīzijas iestādes un tiesu iestādes);
- procentuālā daļa, kas atspoguļo situāciju konkrētā laika brīdī, piemēram, apmācības kursu skaits / dalībnieku skaits katrā programmā, konkrētajā gadā; vai
- procentuālā daļa, kas parāda panākto virzību, piemēram, $((FC(\text{gads } N) - FC(\text{gads } N-1)) / FC(\text{gads } N-1)) * 100$ (kur FC = to iespējamo krāpšanas gadījumu

skaits, par kuriem vadošās iestādes, sertifikācijas vai revīzijas iestādes ir ziņojušas tiesu iestādēm).

Kvalitatīvie rādītāji var būt šādi:

- apgalvojums, atbildot "jā" vai "nē" uz kādu jautājumu, piemēram, "Vai ir ieviests ētikas kodekss?" – "jā"; vai
- atbilstības pakāpes novērtējums konkrētajā jomā, izmantojot skalu (augsta, vidēja, zema).

Var uzskatīt, ka kvalitatīvie rādītāji ir subjektīvāki nekā kvantitatīvie rādītāji. Tomēr tie var būt atbilstīgāki un jēgpilnāki nekā kvantitatīvie mērķi. Turklāt jāpatur prātā, ka rādītāji nebūtu jāanalizē un jākomentē kā atsevišķas informācijas vienības, bet ņemot vērā kontekstu un citus rādītājus.

Rādītāju noteikšana un/vai aprēķināšana nedrīkstētu būt sarežģīta. Proti, to novērtēšanā nevajadzētu ieguldīt sarežģītu darbu, bet novērtēšana būtu jāpamato ar esošiem un ticamiem avotiem (esošas datubāzes, ko izmanto apmācības kursu dalībnieku vai paziņoto krāpšanas gadījumu reģistrācijai, piem., Pārkaļpumu pārvaldības sistēma (*IMS*)), no kuriem viegli un ātri iespējams izgūt galveno informāciju. Tiem vajadzētu būt arī viegli pārbaudāmiem, lai nodrošinātu pilnīgu pārredzamību un tādējādi saglabātu sabiedrības uzticēšanos.

Veiksmīgi atlasīti rādītāji būs būtiski svarīgi, lai novērtētu stratēģijas īstenošanas ietekmi, tādēļ tie ir attiecīgi jāatjaunina un jāpārskata.

Rādītāju piemēri

Mērķi	Rādītāji
Pret krāpšanu drošas vides nodrošināšana saistībā ar <i>ESIF</i>	Noteikumu grozījumu skaits gadā
Kontroles pasākumu efektivitātes maksimāla uzlabošana	Katrā kontroles pasākumā atgūto līdzekļu vidējā summa
Kriminālvajāšanas efektivitātes uzlabošana ar <i>ESIF</i> saistītās lietās	Ar <i>ESIF</i> saistītās krāpšanas apkarošanas jomā apmācīto prokuroru skaits

4. Rīcības plāna sagatavošana

Krāpšanas apkarošanas stratēģija būtu jāpapildina ar sīki izstrādātu rīcības plānu, kurā mērķi tiek pārvērsti darbībās. Rīcības plāns būtu jāizstrādā dienestam, kas atbild par krāpšanas apkarošanas valsts stratēģiju, sadarbojoties ar šā dienesta izveidoto ekspertu grupu (sk. 2.1. punktu, 7. lpp.). Šajā posmā būtiski svarīgs kļūst izmaksu un ieguvumu izvērtējums un cilvēkresursu pieejamība. Galvenie centieni būtu jāvelta galvenokārt tiem pasākumiem, kuri ir noteikti par prioritārajiem. Esošās situācijas analīzes rezultātiem un krāpšanas riska novērtējumam būtu jārada skaidrs pārskats par prioritātēm.

Dalībvalstu rīcībā ir plašs rīku klāsts, lai izstrādātu efektīvas un iedarbīgas darbības. Tām būtu jāapsver iespēja veikt pasākumus šādās jomās:

- tiesību aktu projektu izstrāde;
- organizācija;
- pārvaldība;
- procedūras;
- līdzekļi un resursi;
- kompetento iestāžu sadarbība valsts līmenī;
- sadarbība ES līmenī (ar Komisiju un citām dalībvalstīm).

Rīcības plāna pamatā ir noteiktās **prioritātes** un saistītie mērķi. Tajā tiek noteikta attiecīgo iestāžu atbildība par prioritāro darbību īstenošanu un saistītajiem uzraudzības uzdevumiem. Šīm prioritātēm būtu jāatspoguļo galvenās jomas, kurās stratēģija var veicināt krāpšanas apkarošanas darbību uzlabošanu. Tajā būtu jānosaka konkrētu dalībnieku vai dalībvalsts *AFCOS* partneru atbildības jomas, vajadzības gadījumā sadarbojoties ar citiem partneriem, piemēram, ES un/vai valstu iestādēm.

Rīcības plānā būtu jāietver konkrēti **uzdevumi**, norādot to, kurām struktūrām tie uzticēti, kā arī būtu jānorāda mērķu sasniegšanas termiņi. Šie uzdevumi būtu jāiedala jomās, kas atbilst jomām, kuras krāpšanas apkarošanas valsts stratēģijā attiecas uz *ESIF*.

Katrs uzdevums ir jāizvērtē nolūkā panākt sinerģiju un veicināt iekļaujošu pieeju. Piemēram, rīcības plānā būtu jāņem vērā tas, ka *ESIF* tiek izmantoti, lai uzlabotu ES iedzīvotāju dzīves apstākļus, veicinātu izaugsmi un radītu darba vietas. Ja budžeta līdzekļus izmanto ļaunprātīgi, šā mērķa sasniegšana tiek kavēta.

Lai sasniegtu ar *ESIF* saistītās krāpšanas apkarošanas stratēģijā izvirzītos mērķus, atsevišķas darbības ir iespējams veikt projektu veidā.

Lai īstenotu ar *ESIF* saistītās krāpšanas apkarošanas stratēģiju un saistīto rīcības plānu, katrā dalībvalstī būtu jāizveido strukturēts iestāžu tīkls. Šādu tīklu uzdevums varētu būt stratēģijas un rīcības plāna sistemātiskas īstenošanas, novērtēšanas un uzraudzības nodrošināšana, kā arī vajadzības gadījumā to atjaunināšana un pārskatīšana.

AFCOS iespējamie uzdevumi

Atkarībā no organizācijas katrā dalībvalstī rīcības plāna īstenošanu varētu uzraudzīt krāpšanas apkarošanas koordinācijas valsts dienests (AFCOS).

AFCOS reizi gadā varētu iesniegt ziņojumu par rīcības plāna īstenošanu (aptverot laikposmu no 1. janvāra līdz 31. decembrim). Šie dienesti pēc diviem gadiem varētu arī veikt rīcības plāna pārskatīšanu, izmantojot tādu pašu formātu, kāds izmantots pašā plānā.

Iespējamie pasākumi varētu būt šādi:

- izveidot politiku ziņošanai par nelikumīgām darbībām;
- stiprināt koordināciju un sadarbību starp valsts kompetentajām iestādēm, jo īpaši attiecībā uz zināšanu apmaiņu par krāpšanas modeļiem;
- stiprināt tiesību aktus un metodiskās pamatnostādnes;
- uzlabot sabiedrības informētību;
- izveidot procedūru rīcībai gadījumos, kad atklāti ar *ESIF* saistīti pārkāpumi un ir aizdomas par krāpšanu;
- pilnveidot datizrāces un riska vērtēšanas rīkus, kas palīdzēs noteikt katra konkrētā projekta riska faktorus;
- paplašināt sadarbību starp valsts pārvaldes struktūrām, kas iesaistītas publiskajā iepirkumā un konkurences uzraudzībā;
- stiprināt godīgumu un novērst interešu konfliktus publiskajā iepirkumā;
- izstrādāt publiskajā iepirkumā iesaistītajām amatpersonām paredzētu rokasgrāmatu, sniedzot norādījumus par viņu uzdevumiem saistībā ar pārkāpumu, krāpšanas un korupcijas novēršanu *ESIF* jomā;
- stiprināt pieredzes apmaiņu starp valsts iestādēm un Eiropas partneriem (*OLAF*, attiecīgie Komisijas ģenerāldirektorāti, citas dalībvalstis).

5. Stratēģijas izvērtēšana un atjaunināšana

Krāpšanas apkarošanas valsts stratēģijai vajadzētu būt dokumentam, kas pastāvīgi tiek pielāgots un atjaunināts, lai ņemtu vērā gan iespējamās galvenās strukturālās un/vai organizatoriskās pārmaiņas, gan novērotās krāpšanas modeļu attīstības tendences.

Tādēļ regulāri ir jāveic izvērtēšana, lai nodrošinātu, ka darbības tiek veiktas pareizajā virzienā un ka mērķi tiks sasniegti paredzētajā laikā. Izvērtēšana palīdzēs noteikt to, kādā mērā mērķi ir sasniegti, vai ir pierādījies, ka līdz konkrētajam brīdim izmantotā pieeja ir bijusi piemērota, un vai ir nepieciešams **atjaunināt stratēģiju**.

Izvērtēšanu veic periodiski, ievērojot termiņus, t. i., veic noteikto starpposma izvērtēšanu – vidusposmā, gada izvērtēšanu u. tml. vai galīgās īstenošanas izvērtēšanu.

Izvērtēšana būtu jāveic iestādei, kas koordinē stratēģijas īstenošanu. Lai novērtētu panākto virzību, būtu jāsapagatavo gada ziņojums.

Veicot starpposma izvērtēšanu, būtu lietderīgi izvērtēt, vai stratēģija ir jāatjaunina, lai nodrošinātu izvīzīto mērķu sasniegšanu. Šajā posmā varētu izdot izvērtēšanas starpposma ziņojumu.

Galīgā izvērtēšana būtu jāveic tā perioda beigās, uz kuru attiecas stratēģija. Tajā tiks apkopoti īstenošanas rezultāti, kā arī tiks nodrošināts nākamās stratēģijas pamats. Veicot izvērtēšanu, galvenā uzmanība būtu jāpievērš ne vien īstenošanas līdzekļiem, bet arī pašiem īstenošanas rezultātiem. Šajā posmā tiks izmērīta stratēģijas efektivitāte (rezultāti vai iznākums attiecībā pret ieguldītajiem resursiem) un iedarbīgums (attiecība starp mērķi, kas sasniegts ar konkrētajiem rezultātiem, un mērķi, kas jāsasniedz). Izvērtēšanas nobeiguma ziņojumā būs atspoguļoti stratēģijas rezultāti.

Izvērtēšanas kritēriji būtu jāizstrādā tā, lai noteiktu:

- a) kādā mērā stratēģijas īstenošanas rezultāti atbilst plānotajam iznākumam, kas definēts stratēģijas formulēšanas posmā;
- b) attiecību starp faktiskajām izmaksām, kas radās, lai iegūtu paredzētos rezultātus, un izmaksām, kas aprēķinātas stratēģijas formulēšanas posmā;
- c) kādā mērā ir izpildītas darbības un tika ievēroti termiņi, kas noteikti rīcības plānā.

Atjauninot un pielāgojot stratēģiju, varētu veikt šādas izmaiņas:

- atjaunināt vai pārskatīt mērķus;
- pielāgot rādītājus;
- atjaunināt termiņus;
- ieviest jaunus pasākumus vai pielāgot jau esošos pasākumus.

Pielikumi

1. pielikums. Krāpšanas apkarošanas valsts stratēģijas veidne un saturs

Šajā dokumentā ir sniegti daži ieteikumi par galvenajiem jautājumiem, kas jāizstrādā stratēģijā. Ieteikumi un ierosinājumi ir doti slīprakstā. Tiešie priekšlikumi rakstīti parastajā burtrakstā.

1. Ievads un vispārējais konteksts

Šajā nodaļā būtu jāiekļauj:

- *atsauce uz ES un valsts tiesisko regulējumu;*
- *atsauce uz valsts galvenajām prioritātēm, kuras varētu ietekmēt cīņu pret krāpšanu, korupciju vai citām nelikumīgām darbībām;*
- *atsauce uz krāpšanas, korupcijas un visu veidu finanšu noziegumu apkarošanas valsts stratēģiju vai politiku, ja tāda ir;*
- *paziņojums, kas atspoguļo vispārēju apņemšanos pildīt minēto politiku un iestāžu gribu iesaistīties cīņā pret krāpšanu, jo īpaši saistībā ar ES fondiem;*
- *norāde uz iespējamo saikni ar citām valsts politikas jomām vai politikas prioritātēm.*

Būtu jāiekļauj arī informācija, kas attiecas tieši uz Eiropas strukturālajiem un investīciju fondiem (ESIF):

- *saraksts, kurā norādītas iestādes un dienesti, kas ir iesaistīti ESIF uzraudzībā un cīņā pret krāpšanu, korupciju un citām nelikumīgām darbībām, kuras nodara kaitējumu ESIF;*
- *sīki aprakstīta ES fondu uzraudzības struktūra, t. i., vai uzraudzība ir centralizēta, decentralizēta vai citādi strukturēta;*
- *informācija par konkrētiem pasākumiem vai stratēģiju, kas attiecas uz krāpšanas apkarošanu šajā jomā.*

Norādiet, kura valsts struktūra atbild par šo stratēģiju, jo īpaši par stratēģijas izstrādi un tās īstenošanas uzraudzību.

Norādiet stratēģijas aptverto laikposmu.

2. Pašreizējā situācija un krāpšanas riska novērtējums

Norādiet iemeslus, kādēļ stratēģija ir nepieciešama (t. i., stratēģijas pamatojumu).

Norādiet galvenās jomas, kurās, novērtējot pašreizējo situāciju, ir konstatētas priekšrocības, bet kurās būtu jāveic uzlabojumi, un norādiet, kādēļ uzlabojumi ir vajadzīgi. Nav nepieciešams sīki izskatīt katru jomu (tiesību aktus, organizatorisko struktūru, pārvaldību un dalībniekus, procedūras, līdzekļus un resursus, kompetento iestāžu sadarbību valsts līmenī un sadarbību ES līmenī) — jāpievērš uzmanība tikai galvenajām jomām, kurās ir vajadzīgi uzlabojumi un kuras būs aplūkotas kādā no mērķiem.

Apkopojiet krāpšanas riska novērtējuma galvenos konstatējumus un pievērsiet uzmanību tiem, kuri stratēģijā būs jāizstrādā īpaši.

Noslēgumā aplūkojiet jomas, kurās ar stratēģijas palīdzību būtu jānovērš pašreizējās sistēmas nepilnības, tādējādi uzlabojot krāpšanas apkarošanas pasākumu efektivitāti.

Norādiet principus un vērtības, kas papildina stratēģiju.

3. Līdzekļi un resursi

Šajā nodaļā būtu īsumā jāapraksta galvenie līdzekļi un resursi, kuri tiks izmantoti stratēģijas īstenošanā (krāpšanas apkarošanas specializētie dienesti, koordinācijas komitejas, starpdienestu tīkli, starpdienestu nolīgumi, IT sistēmas, procedūras un pamatnostādnes). Proti, tajā būtu:

- *jāsniedz pārskats par dienestiem, kuri atbild par ESIF pārvaldību, sertifikāciju un revīziju;*
- *jāsniedz pārskats par dienestiem, kuri atbild par cīņu pret krāpšanu, korupciju un citām nelikumīgām darbībām, kas nodara kaitējumu ESIF;*
- *attiecīgā gadījumā jāsniedz informācija par IT sistēmu nozīmi krāpšanas apkarošanā;*
- *jāsniedz informācija par apmācības politiku un apmācības resursiem.*

4. Stratēģijas nolūks, mērķi, saistītie rādītāji un to nozīme krāpšanas apkarošanas ciklā

Aprakstiet stratēģijas nolūku.

Īsumā aprakstiet katru mērķi. Būtu jānorāda atsauce uz vajadzībām, kas noteiktas 2. nodaļā, jo mērķiem būtu loģiski jāizriet no šīm vajadzībām.

Mērķiem kopumā būtu jāaptver visi krāpšanas apkarošanas cikla posmi (novēršana, atklāšana, izmeklēšana un kriminālvajāšana un koriģējoši pasākumi). Viens mērķis var aptvert vienu vai vairākus cikla posmus.

Mērķis (1)

Pamatojums (*kādēļ šis mērķis ir prioritārs*)

Apraksts (*vēlamais rezultāts*)

Rādītājs

Mērķis (2)

Pamatojums (*kādēļ šis mērķis ir prioritārs*)

Apraksts (*vēlamais rezultāts*)

Rādītājs

...

5. Rīcības plāns

Rīcības plāns ir krāpšanas apkarošanas valsts stratēģijas īstenošanas instruments. Tas ir stratēģijas neatņemama daļa. Tajā ir ierosināti pasākumu kopumi un noteiktas attiecīgo dalībnieku atbildības jomas, norādot mērķu sasniegšanas termiņus. Termiņus nosaka atbilstīgi prioritātes pakāpei.

Rīcības plānu uzraudzīs [*kompetentās iestādes nosaukums*], un tas tiks novērtēts reizi gadā vai ik pēc diviem gadiem. Pēc tam tiks sagatavots ziņojums un iesniegts [*valdībai, .. ministrijai, ..*].

Rīcības plāns aptver visus krāpšanas apkarošanas cikla posmus — novēršanu, atklāšanu, izmeklēšanu un koriģējošos pasākumus.

Tabulas slejas "mērķis", "pasākums vai darbība", "atbildīgais dienests", "termiņš" un "rādītājs" ir jāaizpilda obligāti, savukārt divas pēdējās slejas — "riski" un "finanšu resursi un cilvēkresursi" nav obligāti jāiekļauj. Dalībvalstis var apsvērt iespēju pievienot papildu slejas atbilstīgi savām konkrētajām vajadzībām.

1. mērķis	Pasākums vai darbība	Atbildīgais dienests	Termiņš	Rādītājs	Risks (iespējamība, ka mērķi netiks sasniegti)	Finanšu resursi un cilvēkresursi
2. mērķis	Pasākums vai darbība	Atbildīgais dienests	Termiņš	Rādītājs		

3. mērķis	Pasākums darbība	vai	Atbildīgais dienests	Termiņš	Rādītājs	

6. Stratēģijas izvērtēšana un atjaunināšana

Stratēģijas īstenošana tiks izvērtēta, ievērojot norādītos termiņus: [*norādiet stratēģijas starpposma izvērtējuma un galīgā izvērtējuma grafiku*]. Katra izvērtēšana tiks sīki aplūkota ziņojumā, kurā:

- apraksta izvērtēšanas metodiku;
- novērtē mērķu sasniegšanas pakāpi;
- izdara secinājumu par nākamajām darbībām.

Pēc starpposma izvērtēšanas tiks pieņemts lēmums par to, vai ir nepieciešama krāpšanas apkarošanas stratēģijas un saistītā rīcības plāna atjaunināšana. Stratēģija tiks atjaunināta atbilstīgi pārmaiņām, kas notikušas tās īstenošanas laikā, lai nodrošinātu pārskatatbildību un lai dienests, kas atbild par īstenošanu, varētu izdarīt grozījumus pašā stratēģijā.

Stratēģijas atjaunināšana un pielāgošana attiecīgā gadījumā var ietvert:

- mērķu pārskatīšanu;
- resursu plānošanas un pārvaldības pielāgošanu;
- pasākumu un/vai termiņu atjaunināšanu;
- atbildīgo dienestu izvērtēšanu.

Stratēģijas īstenošanas galīgā izvērtēšana tiks veikta līdz [*norādiet datumu*] un stratēģija tiks atjaunināta.

2. pielikums. Glosārijs

attiecībā uz krāpšanas apkarošanas valsts stratēģijām saistībā ar Eiropas strukturālajiem un investīciju fondiem (*ESIF*)

Valsts stratēģijas rīcības plāns — ceļvedis, kurā noteikti posmi krāpšanas apkarošanas valsts stratēģijai saistībā ar *ESIF* un tās mērķu sasniegšanas virzības uzraudzībai.

Administratīvas vienošanās — tehniskas un/vai operatīvas vienošanās, kuras noslēdzis *OLAF*, lai atvieglotu sadarbību un informācijas apmaiņu starp pusēm, un kuras neuzliek papildu juridiskas saistības.

Administratīva izmeklēšana — visas inspekcijas, pārbaudes vai citi pasākumi, ko *OLAF* veic saskaņā ar 3. un 4. pantu Regulā (ES, *Euratom*) Nr. 883/2013, lai sasniegtu minētās regulas 1. pantā izklāstītos mērķus un lai vajadzības gadījumā konstatētu izmeklējamo darbību nelikumību; minētā izmeklēšana neietekmē dalībvalstu kompetento iestāžu pilnvaras ierosināt kriminālprocesus.

AF COS (Krāpšanas apkarošanas koordinācijas dienests) — krāpšanas apkarošanas darbību koordinācijas struktūra, kuras uzdevums ir atvieglināt efektīvu sadarbību un informācijas apmaiņu ar *OLAF*, tostarp operatīvās informācijas apmaiņu.

Arachne — riska vērtēšanas rīks, kas palīdz noteikt, novērst un atklāt darbības, projektus, saņēmējus un līgumus vai līgumslēdzējus, ar kuriem ir saistīts paaugstināts risks. Tas ir izstrādāts, lai tām dalībvalstu iestādēm, kas ir iesaistītas *ESIF* pārvaldībā, nodrošinātu rīku, ko var izmantot, lai noteiktu paaugstināta riska projektus.

Revīzija — struktūras pasākumu un darbību izvērtēšana, lai nodrošinātu, ka tā pilda tai uzticētos uzdevumus un ka tās darbība atbilst stratēģijā noteiktajiem mērķiem, budžetam, noteikumiem un standartiem. Šāda izvērtēšana būtu jāveic ik pēc noteikta laikposma, lai konstatētu novirzes, attiecībā uz kurām būtu nepieciešams veikt koriģējošas darbības.

Revīzijas iestāde — valsts, reģiona vai pašvaldības iestāde vai struktūra, kas ir funkcionāli neatkarīga no vadošās iestādes un sertifikācijas iestādes un kuru katrai darbības programmai ir izraudzījusi dalībvalsts; šī iestāde atbild par pārvaldības un kontroles sistēmas darbības atbilstību paredzētajam nolūkam.

Atbalsta saņēmējs — publiska vai privāta struktūra, un — tikai Regulā par atbalstu lauku attīstībai no Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (*ELFLA* regulā) un Regulā par Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu (*EJZF* regulā) — fiziska persona, kas atbild par darbību sākšanu vai gan sākšanu, gan īstenošanu; un attiecībā uz valsts atbalsta shēmām, kas definētas Regulas (ES) Nr. 1303/2013 2. panta 13. punktā, — struktūra, kura saņem atbalstu; un attiecībā uz finanšu instrumentiem, kas minēti minētās regulas otrās daļas IV sadaļā, tā ir struktūra, kas īsteno finanšu instrumentu, vai attiecīgā gadījumā — fondu.

Aizliegta pretendentu vienošanās — īpašs uzņēmumu slepenas vienošanās veids, kas var negatīvi ietekmēt jebkura tāda pārdošanas vai pirkšanas procesa rezultātu, kurā tiek iesniegti cenu piedāvājumi.

Kukuļošana — darbība, kad kāda persona tieši vai netieši sola, piedāvā vai dod jebkādas nepelnītas priekšrocības varas pozīcijā esošai personai (piem., valsts amatpersonai; jebkuras tādas valsts publiskas asamblejas loceklim, kura realizē likumdošanas vai izpildvaras funkcijas; personai, kura vada valsts vai privātā sektora struktūras vai strādā tajos jebkurā amatā) vai pieprasa šādai personai vai saņem no šādas personas nepelnītas priekšrocības sev vai citai personai par to, lai šī persona veiktu

2. pielikums

savas funkcijas vai atturētos no savu funkciju veikšanas, vai pārkāptu savus pienākumus.¹¹

Izslēgšanas gadījumu centrālā datubāze — Eiropas Komisijas datubāze, kurā ir dota informācija par struktūrām, kas dažādu iemeslu dēļ, tostarp finanšu pārkāpumu dēļ, ir izslēgtas no ES fondu piemērošanas un kurām piemēro nosacījumus, kas paredzēti Komisijas 2008. gada 17. decembra Regulā (EK, *Euratom*) Nr. 1302/2008 par izslēgšanas gadījumu centrālo datubāzi.¹²

Sertifikācijas iestāde — iestāde, kas atbild par izdevumu deklarāciju un maksājumu pieprasījumu pareizības un godīguma nodrošināšanu pirms šo dokumentu nosūtīšanas Eiropas Komisijai. Eiropas Reģionālās attīstības fondu un Eiropas Sociālo fondu kopīgi pārvalda minēto fondu dalībvalstis, reģioni un citas starpniecības struktūras. Viena vai vairākas šādas grupas izraugās sertifikācijas iestādi katrai darbības programmai, kuru līdzfinansē no šiem fondiem.

Pārbaude — saskaņā ar Finanšu regulā sniegto definīciju kāda konkrēta ieņēmumu vai izdevumu darbības aspekta pārbaude.

Kopa — neatkarīgu struktūru grupējums —ietverot jaunizveidotus uzņēmumus, mazos, vidējos un lielos uzņēmumus, kā arī padomdevējas struktūras un/vai pētniecības organizācijas —, kas veidota tā, lai veicinātu saimniecisko/innovatīvo darbību, stimulējot intensīvu mijiedarbību starp organizācijām un aprīkojuma, zināšanu un pieredzes apmaiņu, kā arī stimulējot zināšanu pārnesi, kontaktu veidošanu un informācijas izplatīšanu starp kopas uzņēmumiem un struktūrām.

Sabiedrības virzītas vietējās attīstības stratēģija — saskaņots darbību kopums, kura nolūks ir sasniegt vietējos mērķus un vajadzības. Tā sekmē ES stratēģijas gudrai, ilgtspējīgai un integrējošai izaugsmei īstenošanu un to izstrādā un īsteno vietējā rīcības grupa.

Pabeigta darbība — darbība, kura ir fiziski pabeigta vai pilnībā īstenošana un saistībā ar kuru atbalsta saņēmēji ir veikuši visus saistītos maksājumus un atbalsta saņēmējiem ir izmaksāts atbilstošais publiskais ieguldījums.

Interesu konflikts — situācija, kad valsts amatpersonai ir personiskas intereses, kas var ietekmēt vai par ko varētu uzskatīt, ka tās var ietekmēt godīgu un objektīvu valsts amatpersonas oficiālo pienākumu veikšanu.¹³ Ar jēdzienu "personiskas intereses" saprot jebkāda labuma gūšanu šai personai, tās ģimenei, tuviem radniekiem, draugiem un personām vai organizācijām, ar ko tai ir vai ir bijušas darījumu vai politiskās attiecības. Pie tām pieder arī ar iepriekšminēto saistīta finansiālā vai civilā atbildība. Saskaņā ar Padomes Regulu (ES, *Euratom*) Nr. 966/2012 interešu konflikts ir tad, ja personas, kas iesaistīta budžeta izpildē, vai iekšējā revidenta pienākumu neatkarīgu un objektīvu pildīšanu negatīvi ietekmē iemesli, kas saistīti ar ģimeni, jūtu dzīvi, politisko piederību vai valstspiederību, mantiskajām vai kādām citām interesēm, kas attiecīgajai personai ir kopējas ar atbalsta saņēmēju.

Līgumslēdzējas iestādes — valstu, reģionālās vai pašvaldības iestādes, struktūras, kas ir publisko tiesību subjekti, un apvienības, kuras veido viena vai vairākas šādas iestādes vai viena vai vairākas šādas struktūras, kas ir publisko tiesību subjekti.

¹¹ Krimināltiesību pretkorupcijas konvencija, Strasbūra, 27.1.1999.

¹² OV L 344, 20.12.2008.

¹³ Eiropas Padome. Ministru komitejas Rekomendācijas dalībvalstīm Nr. R (2000) 10 par amatpersonu rīcības kodeksiem, 13. pants.

2. pielikums

Kontrole — saskaņā ar Finanšu regulā sniegto definīciju jebkāds pasākums, kas veikts, lai nodrošinātu pietiekamu pārlicību par darbību efektivitāti, lietderīgumu un saimnieciskumu, ziņojumu ticamību, aktīvu un informācijas aizsardzību, krāpšanas un pārkāpumu novēršanu, atklāšanu un labošanu, kā arī turpmākus pasākumus attiecībā uz tiem, un tādu risku pienācīga pārvaldība, kuri saistīti ar pamatā esošu darījumu likumību un pareizību, ņemot vērā programmu daudzgadu iezīmes, kā arī attiecīgo maksājumu veidu. Kontroles var ietvert dažādas pārbaudes, kā arī jebkādas politikas un procedūru īstenošanu, lai sasniegtu pirmajā teikumā aprakstītos mērķus.

Ekonomikas dalībnieks — jebkura fiziska vai juridiska persona, vai cita struktūra, kas piedalās palīdzības no *ESI* fondiem īstenošanā, izņemot dalībvalstis, kuras īsteno valsts varu. Šajā dokumentā termins "ekonomikas vienība" un "ekonomikas dalībnieks" uzskatāmi par būtībā vienādiem.

Piesavināšanās, izmantojot dienesta stāvokli (aktīvu novirzīšana) — tādu īpašumu vai līdzekļu piesavināšanās, kuri juridiski uzticēti attiecīgajai personai saistībā ar pārstāvja vai aizbildņa oficiālo amata pienākumu izpildi. ANO Pretkorupcijas konvencijā jēdziens "īpašuma izšķērdēšana, piesavināšanās vai cita līdzīga valsts amatpersonas rīcība ar īpašumu" ir definēts kā koruptīvs noziedzīgs nodarījums. Tomēr piesavināšanās, izmantojot dienesta stāvokli, ne vienmēr ir korupcija — tā var būt arī krāpšana (ja to veic viens dalībnieks)¹⁴.

ESIF — Eiropas strukturālie un investīciju fondi.

Eiropas Birojs krāpšanas apkarošanai (OLAF) — Eiropas Komisijas struktūra, kas atbild par cīņu pret krāpšanu, kura nodara kaitējumu Eiropas Savienības budžetam.

Eiropas Investīciju banka (EIB) — ES finanšu iestāde, kas izveidota ar Romas līgumu. Tās uzdevums ir atbalstīt ekonomisko, sociālo un teritoriālo kohēziju, veicinot ES iekšējā tirgus līdzsvarotu attīstību.

Eiropas Investīciju fonds (EIF) — nodrošina riska kapitālu maziem un vidējiem uzņēmumiem (MVU), jo īpaši jauniem uzņēmumiem un tehnoloģiju uzņēmumiem. Tas sniedz arī garantijas finanšu iestādēm (piem., bankām), lai segtu to aizdevumus MVU. EIF nav aizdevējiestāde — tas nepiešķir aizdevumus vai subsīdijas uzņēmumiem, kā arī neveic tiešus ieguldījumus uzņēmumos. Tas darbojas, izmantojot bankas un citus finanšu starpniekus. Tas izmanto vai nu savus līdzekļus vai līdzekļus, kurus tam uzticējusi EIB vai ES.

Krāpšanas un korupcijas apkarošana — plašāka finanšu un organizētās noziedzības izskaušanas procesa daļa, jo īpaši, risinot jautājumu par visu to nelikumīgo darbību apkarošanu, kuras var negatīvi ietekmēt ES finanšu intereses. Šis jēdziens ir pamatots galvenokārt ar Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 325. pantu, kas attiecas uz darbībām, kuras apdraud ES finanšu intereses; šajā pantā ir noteikta prasība Padomei un Eiropas Parlamentam pieņemt pasākumus saskaņā ar parasto likumdošanas procedūru pēc apspriešanās ar Revīzijas palātu. No 1999. gada jūnija struktūra, kurai ir uzticēta krāpšanas apkarošana, ir Eiropas Birojs krāpšanas apkarošanai (*OLAF*). Pamatojoties uz LESD 4. un 5. sadaļu, kas attiecas uz policijas un tiesu iestāžu sadarbību krimināllietās, arī *Eurojust* un *Eiropols* ir pilnvaroti atbalstīt dalībvalstis cīņā pret krāpšanu un korupciju.

Galasaņēmējs — juridiska vai fiziska persona, kas saņem finansiālu atbalstu ar finanšu instrumenta starpniecību.

Finanšu instrumenti — finanšu atbalsts, ko piešķir no ES budžeta, lai sasniegtu vienu vai vairākus no ES īpašajiem politikas mērķiem. Šādi instrumenti var būt

¹⁴ Pētījums par korupciju veselības aprūpes nozarē, HOME/2011/ISEC/PR/047-A2, 2012. gada oktobris.

2. pielikums

kapitālieguldījumi vai kvazikapitāla ieguldījumi, aizdevumi, garantijas vai citi riska dalīšanas instrumenti, un attiecīgos gadījumos tos var apvienot ar dotācijām.

ES finanšu intereses — saskaņā ar Regulu (ES, Euratom) Nr. 883/2013 ietver tos ieņēmumus, izdevumus un aktīvus, kas iekļauti ES budžetā un iestāžu, struktūru, biroju un aģentūru budžetos, kā arī budžetos, ko tie pārvalda un pārrauga.

Krāpšana — saskaņā ar definīciju 1. panta 1. punktā Konvencijā par Eiropas kopienu finanšu interešu aizsardzību, kas izstrādāta uz Līguma par Eiropas Savienību K.3 panta pamata.^{15,16}

a) krāpšana attiecībā uz ES budžeta izdevumiem — jebkura apzināta darbība vai bezdarbība, kas ir saistīta ar:

- tādu viltotu, kļūdainu vai nepilnīgu pārskatu vai dokumentu lietošanu vai uzrādīšanu, kuru rezultāts ir Eiropas Kopienu vispārīgā budžeta vai Eiropas Kopienu¹⁷ pārvaldīto vai Eiropas Kopienu interesēs pārvaldīto budžetu līdzekļu piesavināšanās vai nelikumīga paturēšana;
- informācijas neizpaušana, tādējādi pārkāpjot īpašas saistības, radot tādas pašas sekas;
- šādu līdzekļu izlietošana citiem mērķiem, nevis tiem, kuriem tie sākotnēji tika piešķirti;

b) krāpšana attiecībā uz ieņēmumiem — jebkura apzināta darbība vai bezdarbība, kas ir saistīta ar:

- tādu viltotu, kļūdainu vai nepilnīgu pārskatu vai dokumentu lietošanu vai uzrādīšanu, kuru rezultāts ir Eiropas Kopienu vispārīgā budžeta vai Eiropas Kopienu pārvaldīto vai Eiropas Kopienu interesēs pārvaldīto budžetu līdzekļu nelikumīga samazināšana;
- informācijas neizpaušana, tādējādi pārkāpjot īpašas saistības, radot tādas pašas sekas;
- likumīgi iegūta labuma nepareiza izlietošana, radot tādas pašas sekas.

Garantija — rakstisks apliecinājums uzņemties atbildību par trešās personas parāda pilnu summu vai daļu no tās, vai par saistību vai minētās trešās personas sekmīgu saistību izpildi, ja iestājas gadījums, kas izraisa šādas garantijas izmantošanu, piemēram, parāda neatmaksāšana.

Ietekmes novērtējums — rīks, ko izmanto, lai analizētu iespējamus ieguvumus un izmaksas dažādiem iespējamiem politikas virzieniem, kurus varētu pieņemt konkrētas problēmas risināšanai.

Tīša rīcība¹⁸ — darbība, ko tīši veic persona, lai veiktu pārkāpumu vai nodarītu kaitējumu attiecībā uz interesēm, kuras aizsargā tiesību akti, vai par ko persona apzinās, ka tās rīcība, iespējams, varētu izraisīt šādu pārkāpumu vai kaitējumu un ir gatava pieņemt šādas rīcības sekas, ja tādas būtu.

¹⁵ OV C 316, 27.11.1995., 49. lpp.

¹⁶ Eiropas Parlaments savā 2012. gada 10. maija rezolūcijā par Eiropas Savienības finanšu interešu aizsardzību vērš uzmanību uz to, ka LESD 325. pants attiecas uz krāpšanu, nevis pārkāpumiem. Vēl tas norāda, ka krāpšana ir apzināta ļaundarbība un noziedzīgs nodarījums un ka pārkāpums ir konkrētu noteikumu neievērošana. Tas aicina arī nošķirt krāpšanu un pārkāpumus un līdz ar krāpšanu apkarot arī korupciju (sk. Eiropas Parlamenta 2012. gada 10. maija rezolūcija par Eiropas Savienības finanšu interešu aizsardzību — krāpšanas apkarošana — 2010. gada ziņojums).

¹⁷ Šajā dokumentā saskaņā ar Lisabonas līgumu, kas stājās spēkā 2009. gada 1. decembrī, tiek uzskatīts, ka termins "Eiropas Kopiena" vai "Eiropas kopienas" nozīmē "Eiropas Savienība". Tas neskar iepriekšējos attiecīgos tiesību aktus.

¹⁸ Līdzīgi — sk. tiesību akta Nr. 300/2005 15. pantu (Slovākijas Kriminālkodekss).

2. pielikums

Starpniekstruktūra — jebkura publiska vai privāta struktūra, kas darbojas vadošās iestādes vai sertifikācijas iestādes pakļautībā vai kas šādu iestāžu uzdevumā veic pienākumus saistībā ar atbalsta saņēmēju īstenošanas darbībām.

Pārkāpums — saskaņā ar Regulu (ES) Nr. 1303/2013 — jebkurš Savienības tiesību akta vai valsts tiesību akta pārkāpums saistībā ar ES tiesību akta piemērošanu, kas noticis tāda ekonomikas dalībnieka darbības vai bezdarbības dēļ, kurš ir iesaistīts *ESI* fondu īstenošanā, un kas rada vai varētu radīt kaitējumu ES budžetam, prasot no Savienības budžeta segt nepamatotu izdevumu daļu.

Pārkāpumu pārvaldības sistēma (IMS) — informācijas sistēma elektroniskai ziņošanai par pārkāpumiem. Šī sistēma ir svarīgs informācijas avots par dalībvalstu izmantoto līdzekļu apmēru. Šajā sistēmā ir ietverta Komisijas un dalībvalstu kopīgi pārvaldītā budžeta izdevumu puse.

Tehnoloģiskā informācijas uzraudzības sistēma — sistēma, kurā tiek ievadīti visu darbības programmu, projektu, pārbaužu, testu un revīziju dati, lai nodrošinātu visu ar struktūrfondu, Kohēzijas fonda un Eiropas Zivsaimniecības fonda īstenošanu saistītu procesu efektīvu un pārredzamu uzraudzību. Tajā ir dotas saites uz fonda uzskaites informācijas sistēmu.

Slēpta komisijas maksa — sarunātas kukuļošanas veids, kad kukuļņēmējam par sniegto pakalpojumu tiek samaksāta komisijas maksa. Vispārīgi runājot, iepriekš ir notikusi vienošanās par atlīdzību (nodotā nauda, preces vai pakalpojumi). Slēpta komisijas maksa no citiem kukuļošanas veidiem atšķiras ar to, ka tā ir saistīta ar divu pušu slepenu vienošanos (atšķirībā no gadījumiem, kad viena puse pieprasa kukuli otrai pusei). Slēptas komisijas maksas nolūks parasti ir mudināt otru pusi iesaistīties nelikumīgā shēmā.¹⁹ Visbiežāk sastopamais slēptas komisijas maksas veids ir situācija, kad pārdevējs iesniedz viltotu vai pārmērīgu rēķinu (bieži — par nevajadzīgām vai mazvērtīgām precēm vai pakalpojumiem, vai abējādi) cietušā uzņēmuma darbiniekam, kas iesaistās samaksas iekasēšanā. Par palīdzību samaksas iekasēšanā attiecīgā persona saņem zināmu kompensāciju (naudu, preces vai pakalpojumus) vai labvēlību (piem., darba piedāvājumu sev vai saviem radniekiem). Slēptas komisijas maksas gadījumi saistībā ar korupciju bieži vien notiek iepirkuma procedūrās.

Juridiskā bāze (vai juridiskais pamats) — parasti tiesību akts, kas pamatots ar Līgumu, kurš piešķir ES pilnvaras rīcībai konkrētā politikas jomā un paredz nosacījumus, kas saistīti ar šīm pilnvarām, tostarp attiecībā uz budžetu. Dažos Līguma pantos Komisijai ir piešķirtas pilnvaras veikt konkrētas darbības saistībā ar izdevumiem, attiecībā uz kurām nav izdots papildu tiesību akts.

Makroreģionāla stratēģija — Eiropadomes apstiprināta integrēta sistēma, kuras mērķis ir risināt kopīgas problēmas konkrētā ģeogrāfiskā apgabalā. Tā attiecas uz dalībvalstīm un valstīm ārpus ES, kuras atrodas vienā ģeogrāfiskajā apgabalā. Stiprinot sadarbību starp ES dalībvalstīm un valstīm ārpus ES, minētā stratēģija var palīdzēt sasniegt ekonomisko, sociālo un teritoriālo kohēziju.

Vadošā iestāde — struktūra, kuru ES vai dalībvalsts ir izraudzījusies valsts, reģionālā vai citā līmenī, lai tā pārvaldītu programmas, kuras saņem atbalstu no struktūrfondu. Tā atbild par iespējamo atbalsta saņēmēju informēšanu, projektu atlasīšanu un īstenošanas uzraudzību.

Uzraudzība — attiecībā uz ES finanšu interešu aizsardzību un ES fondu izmantošanu — kārtējā pārskatīšana un novērtēšana, kas ietver finanšu un nefinanšu datu un informācijas vākšanu un reģistrēšanu, lai gūtu pārskatu par to, kāds ir pašreizējais

¹⁹ Pētījums par korupciju veselības aprūpes nozarē, HOME/2011/ISEC/PR/047-A2, 2012. gada oktobris.

2. pielikums

atbilstības līmenis attiecīgajiem tiesību aktiem un citiem noteikumiem, normām, standartiem, nolīgumiem, līgumiem un procedūrām, un lai nodrošinātu iespēju jau agrīnā posmā atklāt un novērst riskus, kas apdraud ES finanšu intereses.

Partnerības nolīgums — dokuments, kuru sagatavojusi dalībvalsts, iesaistot partnerus atbilstoši daudzlīmeņu pārvaldības pieejai, un kurā ir izklāstīta minētās dalībvalsts stratēģija, prioritātes un kārtība attiecībā uz *ESIF* efektīvu un lietderīgu izmantošanu, lai īstenotu ES stratēģiju gudrai, ilgtspējīgai un integrējošai izaugsmei. Partnerības nolīgumus pēc attiecīgā dokumenta novērtēšanas un apspriešanās ar attiecīgo dalībvalsti apstiprina Komisija.

Attiecīgā persona — saskaņā ar definīciju Regulā (ES, *Euratom*) Nr. 883/2013 — jebkura persona vai ekonomikas dalībnieks, kuru tur aizdomās par krāpšanu, korupciju vai jebkādu citu tādu nelikumīgu darbību veikšanu, kas ietekmē ES finanšu intereses, un attiecībā uz kuru *OLAF* veic izmeklēšanu.

Programmas darbības teritorija — ģeogrāfiskā teritorija, uz ko attiecas konkrēta programma, vai, gadījumā, ja programma attiecas uz vairāk nekā vienu reģiona kategoriju, ģeogrāfiskā teritorija, kas attiecas uz katru atsevišķo reģiona kategoriju.

ES finanšu interešu aizsardzība — ES budžeta ieņēmumu radīšanas efektivitātes un pārredzamības nodrošināšana (lauksaimniecības nodokļi, cukura nodevas, muitas nodokļi, PVN ieņēmumi un ieņēmumi, kas ir atkarīgi no IKP); efektivitātes, iedarbīguma, taupības un pārredzamības nodrošināšana, izmantojot šo budžetu un ES pārvaldītos budžetus, kā arī izmantojot ES, tās iestāžu un struktūru īpašumu.

Publiskie izdevumi — jebkurš publisks ieguldījums darbību finansēšanai, kura avots ir valsts, reģiona vai pašvaldības iestāžu budžets, ES *ESIF* piešķirtais budžets, publisko tiesību subjektu budžets vai publisko iestāžu vai publisko tiesību subjektu apvienību budžets. Lai noteiktu līdzfinansējuma likmi Eiropas Sociālā fonda programmām, var ietvert jebkādus finanšu resursus, kurus kopīgi iemaksā darba devēji un darba ņēmēji.

Publiskā un privātā sektora partnerība — sadarbības veidi starp publiskām struktūrām un privāto sektoru, kuru mērķis ir nodrošināt augstvērtīgāku rezultātu sasniegšanu, veicot ieguldījumus infrastruktūras projektos vai citās publisko pakalpojumu jomās. Partnerības publiskos pakalpojumus var sniegt efektīvāk, jo to priekšrocība ir spēja dalīt risku un izmantot privātā sektora zināšanas, kā arī piesaistīt papildu kapitāla avotus.

Saņēmējs — atbalsta saņēmējs, līgumslēdzējs vai cita fiziska vai juridiska persona, kas saņem kāda finanšu instrumenta dotācijas vai finansējumu.

Līdzekļu atgūšana — apstākļi, kādos Eiropas Komisijai ir pienākums prasīt, lai dalībvalsts atmaksātu tai piešķirtos struktūrfondu finanšu līdzekļus. Līdzekļu atgūšana notiek, ja:

- 1) dalībvalstij piešķirtie finanšu līdzekļi nav bijuši nepieciešami pilnā apmērā;
- 2) finanšu līdzekļi tika saņemti par jau pabeigtām strukturālām darbībām vai
- 3) ES struktūrfondu un Kohēzijas fonda finansējums tika iztērēts nepareizi krāpšanas vai nolaidības dēļ.

Katrā no šīm trim situācijām Eiropas Komisijai ir tiesības prasīt, lai dalībvalsts piešķirtos finanšu līdzekļus atmaksātu. Lai atgūtu finanšu līdzekļus, varētu ierosināt ES tiesību aktos noteiktās līdzekļu atgūšanas procedūras. Attiecībā uz Kohēzijas fondu sertifikācijas iestāde izstrādā un nosūta Komisijai izdevumu sarakstu un maksājumu pieprasījumus katrai darbības programmai. Iestādei jāapliecina arī izdevumu pozīciju pareizība un

2. pielikums

jānovērtē atbilstība attiecīgajiem ES noteikumiem un tiesību aktiem. Ja tiek konstatēta problēma — atklāta saistībā ar neatbilstībām pārskatos vai Komisijas vai citu struktūru pārbaudēm —, sertifikācijas iestāde atbild par finanšu līdzekļu atgūšanas uzraudzību. Vajadzības gadījumā var izmantot vietējo tiesu sistēmu, lai palīdzētu izpildīt atgūšanas procesu.

Riska novērtējums — viens no riska pārvaldības procesa posmiem. Tas ietver divu daudzumu mērīšanu, kas saistīti ar risku R — iespējamo zaudējumu L apmēru un varbūtību p , ka zaudējumi radīsies.

Nopietns trūkums pārvaldības un kontroles sistēmu efektīvā darbībā — saskaņā ar definīciju Regulas (ES) Nr. 1303/2013 IV sadaļā trūkums Eiropas Reģionālās attīstības fonda, Eiropas Sociālā fonda, Kohēzijas fonda un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonda īstenošanā, kura novēršanai ir nepieciešams būtiski uzlabot visu sistēmu, kurš minēto fondu darbībai rada nozīmīgu pārkāpumu risku un kura esamība nav savietojama ar revīzijas atzinumu bez iebildēm attiecībā uz pārvaldības un kontroles sistēmu pareizu darbību.

Pareiza finanšu pārvaldība — kompetento iestāžu darbību atbilstība saimnieciskuma un efektivitātes principiem — labākās attiecības atrašana starp izmantotajiem resursiem un sasniegto rezultātu — un lietderīguma principam, sasniedzot konkrētus noteiktos mērķus.

Struktūrfondi — finansēšanas instrumenti, kas ES nodrošina iespēju piešķirt finansiālo atbalstu konkrētām nozarēm, reģioniem vai vienlaikus gan nozarēm, gan reģioniem, lai risinātu strukturālas ekonomiskas un sociālas problēmas. Struktūrfondi ir Eiropas Reģionālās attīstības fonds, Eiropas Sociālais fonds, Eiropas Lauksaimniecības virzības un garantiju fonds un Zivsaimniecības virzības finansēšanas instruments.

Aizdomas par krāpšanu — saskaņā ar 1.a panta 4. punktu Regulās (EK) Nr. 1681/94 un Nr. 1831/1994, kas attiecīgi grozītas ar Regulu (EK) Nr. 2035/2005 un Nr. 2168/2005, 27. panta c) apakšpunktu Regulā (EK) Nr. 1828/2006, 54. panta c) apakšpunktu Regulā (EK) Nr. 498/2007 un 2. panta 4. punktu Regulā Nr. 1848/2006 — jebkurš pārkāpums, attiecībā uz kuru valsts līmenī tiek ierosināts administratīvais un/vai tiesvedības process, lai noteiktu, vai pastāv tīšs pārkāpums, jo īpaši krāpšana, kā definēts 1. panta 1. punkta a) apakšpunktā Konvencijā par Eiropas Kopienas finanšu interešu aizsardzību²⁰. No 2006. gada dalībvalstīm tiek prasīts norādīt, vai pārkāpums rada aizdomas par krāpšanu.

Sistēmisks pārkāpums — saskaņā ar definīciju Regulā (ES) Nr. 1303/2013 jebkurš pārkāpums, kas var atkārtoties, saistībā ar kuru pastāv liela iespēja, ka tas notiks līdzīga veida darbībās, un kurš izriet no nopietniem trūkumiem pārvaldības un kontroles sistēmu efektīvā darbībā, tostarp no tā, ka nav izdevies izveidot piemērotas procedūras atbilstīgi šai regulai un konkrētu fondu noteikumiem.

²⁰ Konvencija stājās spēkā 2002. gada 17. oktobrī ar tās Pirmo protokolu un Protokolu par konvencijas interpretāciju Tiesā. Otrais protokols stājās spēkā 2009. gada 19. maijā.

3. pielikums. Attiecībā uz *ESIF* īstenojamās krāpšanas apkarošanas valsts stratēģijas izstrāde – shēma

